

GEORGE BERNARD SHAW
ŽIVNOST
PANÍ WARRENOVÉ

*Komedie
o čtyřech
dějstvích*

PRVNÍ DĚJSTVÍ

Letní odpoledne. Zahrada na východním svahu kopce, jižně od Haslemere v Surrey. Nahoře, v levém rohu zahrady, je vidět domek, k němuž zahrada patří: má doškovou střechu, a vlevo od verandy velké okno s mřížovím. Zahrada je celá oplocena, na pravé straně jsou vrátka. Za plotem je až k obzoru louka. Na verandě jsou u postranní lavice opřena složená plátěná křesla. Pod oknem stojí u zdi dámský bicykl. Vpravo od verandy je na dvou sloupech zavěšena houpací síť, již před sluncem chrání obrovský plátěný slunečník. V houpací síti leží mladá dáma, hlavou k domku a nohama k vrátkům, čte a dělá si poznámky. Před sítí je na dosah ruky postavena obyčejná kuchyňská židle, na níž je stoh vážně vypadajících knih a dostatečná zásoba papíru na poznámky.

(Loukou za domkem přichází nějaký Pán. Je ještě téměř ve středních letech a vypadá trochu jako kumštýř: oblečen je pečlivě, ač nekonvenčně; až na knírek je hladce oholen, obličej má dychtivý a vnímavý a chování velice příjemné a ohleduplné. Vlasy má jako černé hedvábní, s šedými a bílými pramínky. Ždá se, že přesně neví, kde je. Dívá se přes plot, prohlíží si domek i zahradu a spatří Mladou dámu)

PÁN *(smeká)*: Promiňte prosím. Mohla byste mi laskavě říct, jak se dostanu Na vyhlídku, k paní Alisonové?

MLADÁ DÁMA *(zvedne oči od knihy)*: Paní Alisonová bydlí tady. *(Pokračuje v práci)*

PÁN: Vážně? Tak to tedy možná — smím se zeptat: nejste náhodou slečna Vivie Warrenová?

MLADÁ DÁMA *(se otočí na bok, aby si ho mohla dobře prohlédnout; ostře)*: Náhodou jsem.

PÁN *(se poleká, smířlivě)*: Vypadá to, že se vtírám, vidíte? Dovolte, abych se představil. Jmenuji se Praed.
(Vivie okamžitě odloží knihy na židli a sleze ze sítě)
 Jen se nedejte rušit, prosím vás.

- VIVIE (*jde k vrátkům a otvírá je*): Pojdte dál, pane Praede. (*Praed vstoupí*) Jsem ráda, že vás poznávám. (*Podá mu ruku, rezolutně a upřímně ji stiskne*) (*Vivie je půvabný exemplář rozumné, schopné a vysoce vzdělané mladé Angličanky ze středních vrstev. Je jí dvaadvacet let. Rychle reaguje, je silná, sebevědomá, dobře se ovládá. Oblečena je nenápadně, ale elegantně. U pasu má na řetízku mj. plnicí pero a nůž na papír*)
- PRAED: Jste velice laskava, slečno Warrenová. (*Vivie přibouchne vrátka. Praed jde dál do zahrady: narovná si prsty, poněkud od pozdravu ochromené*) Paní máti už přijela?
- VIVIE (*rychle; zřejmě tuší nějaký útok*): Ona je na cestě sem?
- PRAED (*překvapeně*): Copak vy jste nás nečekala?
- VIVIE: Ne.
- PRAED: Pane na nebi! Že bych si byl spletl datum? To by mi bylo podobné. Vaše máti to zaranžovala tak, že ona přijede z Londýna a já z Horshamu a seznámím se s vámi.
- VIVIE (*nikterak potěšena*): Ale! Hm. Máti má nepříjemný zvyk mě překvapovat — asi chce zjistit, jestli se chovám slušně, když je pryč. Já ji, mně se zdá, také jednoho krásného dne překvapím, a pořádně, jestli bude aranžovat moje záležitosti a neporadí se dřív se mnou. Ještě tady není.
- PRAED (*v rozpacích*): Mě to skutečně velice mrzí.
- VIVIE (*odhazuje nelibost*): Vaše vina to přece není, pane Praede, že? Já jsem vážně ráda, že jste přijel. Vy jste jediný matčin přítel, o kterém jsem kdy řekla, že by mě také mohl přijet navštívit.
- PRAED (*si oddychne; potěšen*): To je od vás velice milé, slečno Warrenová!
- VIVIE: Nechcete jít dovnitř? Nebo byste si raději sedl a popovídal tady?
- PRAED: Tady venku to bude příjemnější, nemyslíte?
- VIVIE: Tak vám tedy přinesu nějaké křeslo. (*Jde na verandu pro zahradní křeslo*)
- PRAED (*jde za ní*): Ach, prosím pěkně, prosím. Dovolte, já sám. (*Sáhne po křesle*)

- VIVIE (*mu je nechá*): Pozor na prsty! Tahleta křesla jsou rafinovaná. (*Jde k židli s knihami, hodí je do sítě, a jedním pohybem postaví židli více kupředu*)
- PRAED (*který právě rozložil křeslo*): Á, dovolte, abych si vzal tuhle tvrdou židli. Já mám tvrdé židle rád.
- VIVIE: Já také. Pane Praede, posaďte se. (*Toto vyzvání je nelíčeně přísné. Praedovu snahu zalíbit se jí zřejmě pokládá za známku vady v jeho charakteru. Ale on hned neposlechne*)
- PRAED: Nebylo by snad lépe, kdybychom šli vaši paní matce na nádraží naproti?
- VIVIE (*chladně*): A proč? Ona sem trefí.
- PRAED (*zmateně*): No — to je vlastně taky pravda.
- VIVIE: Víte, že jste přesně takový, jakého jsem si vás představovala? Budete mít, doufám, chuť se se mnou přátelit.
- PRAED (*opět září*): Děkuji vám, velevážená slečno, děkuji vám. Já jsem vám tak rád, že vás máti nezkazila.
- VIVIE: Jak to?
- PRAED: No, že z vás neudělala konvenčního člověka. Víte, drahá slečno, já jsem totiž rozený anarchist. Nenávidím jakoukoli autoritu: kazí totiž vztahy mezi rodiči a dětmi, dokonce mezi matkou a její dcerou. Stále jsem se bál, že vaše máti bude nad vámi uplatňovat svou autoritu, aby z vás byl velice konvenční člověk. Spadl mi kámen ze srdce, že to není pravda.
- VIVIE: Á! Chovám se tedy nekonvenčně?
- PRAED: To ne, to absolutně ne. Tedy aspoň nikoliv konvenčně nekonvenčně, chápete? (*Vivie přikývne a posadí se. Praed pokračuje v upřímném výkladu*) Ale jak jste říkala, že máte chuť se se mnou přátelit, to mě úplně okouzilo. Vy moderní mladé dámy, vy jste úžasné, no prostě úžasné!
- VIVIE (*je na pochybách*): Prosím? (*Dívá se na něho s rostoucím zklamáním z jeho duševní a charakterové úrovně*)
- PRAED: Když jsem byl tak starý jako vy, mladí mužové se mladých žen báli a naopak. Žádné kamarádství neexistovalo. Nic nebylo doopravdy. Jenom galantnosti, okopírované z románů, a to ještě vulgární a afektované. Dívka musí být zdrženlivá a mladý muž rytíř! Když chce říct

ano, musí říkat ne! Pro stydlivé, upřímné duše to byl hotový očistec.

VIVIE: Ano, dovedu si představit, co se zbytečně vyplývalo času. Zvláště ženy to muselo zdržovat.

PRAED: Plýtvalo se časem, plýtvalo se prostě vším. Co všechno přišlo nazmar! Ale už se to lepší. Ten váš skvělý úspěch v Cambridgi! Od té doby nemám klid, stále jsem toužil se s vámi seznámit. Něco takového bylo za mých mladých dnů neslýchané. Umístít se při matematickém kolokviu jako třetí, to je přece nádhera! A je to také to nejlepší místo. Na prvním vždycky bývá nějaký morbidní nekňuba, u něhož matematika přerostla do duševní choroby.

VIVIE: Ale nevyplatí se to. Za ty peníze bych to už víckrát nedělala.

PRAED (*vyjeveně*): Za ty peníze!

VIVIE: Ano, dostala jsem za kolokvium padesát liber!

PRAED: Padesát liber!

VIVIE: Správně. Padesát liber. Vy zřejmě nevíte, jak to vlastně bylo. Paní profesorka Lathamová z naší koleje jednou řekla máti, že kdybych se doopravdy snažila, mohla bych prý mít u nás v Cambridgi úspěch při matematickém kolokviu. Zrovna tehdy porazila Phillipa Summersová nejlepšího matematika v Cambridgi. Byly toho plné noviny. Jistě se na to pamatujete. (*Praed zavrtl energicky hlavou*) No to je jedno, prostě ho porazila; a máti že prý by z ničeho neměla takovou radost, jako kdybych

to dokázala taky. Já jsem jí řekla přímo, že se mi to dřením nevyplatí, protože stejně nechci jít učit, ale že jsem ochotna se za padesát liber pokusit asi tak o čtvrté místo. Máti nejdřív reptala, ale nakonec souhlasila: a já se umístila ještě o něco líp. Ale za ty peníze bych to podruhé nedělala. Přiměřená cena byla takových dvě stě liber, to spíš.

PRAED (*velice zaraženě*): Pane na nebi! Vy se na to ale díváte velice prakticky.

VIVIE: Vy jste snad počítal, že budu nepraktická, když jste sem jel?

PRAED: Praktický člověk přece neuvažuje pouze o tom, kolik ho takové vyznamenání stojí, ale také, jakou mu přináší kulturní úroveň.

VIVIE: Kulturní úroveň! Vážený pane, máte vy vůbec ponětí, co znamená matematické kolokvium v Cambridgi? To znamená dřít, šprtát, biflovat, šest až osm hodin denně, a pořád jen matematiku, nic jiného než matematiku. Předpokládá se, že vím něco o technice, ale nevím o ní nic, jenom znám matematiku, která je v ní obsažena. Umím dělat výpočty pro strojaře, pro elektrikáře, pro pojišťovny a tak dál, ale o strojařině, elektrině nebo pojišťování nevím téměř vůbec nic. Ani celou aritmetiku neznám pořádně. Dovedu počítat, hrát tenis, jíst, spát, jezdit na kole a chodit na procházky, ale jinak jsem primitiv: žádná ženská, která se nezúčastnila matematického kolokvia, nemůže být hloupější.

PRAED (*rozhořčeně*): To je přece příšerný, špatný, ničemný systém! Já to věděl! Já to hned tušil, že tento systém ničí vše, co dělá ženu krásnou.

VIVIE: Z těchhle důvodů já proti němu žádné námitky nemám. Ujišťuji vás, že ho dokážu pro sebe velmi dobře využít.

PRAED: Prosim vás. A jak?

VIVIE: Otevřu si v Londýně kancelář, kde budu dělat statistické propočty a majetkové převody, což mi umožní studovat práva. Chci se totiž orientovat na burzu — aspoň částečně. Tady se také učím, proto jsem jela na venkov sama. Nejsem tu na dovolené, jak si myslí máti. Já dovolené nesnáším.

PRAED: Z vás mi stydne v žilách krev. To chcete žít celý život bez romantiky a bez krásy?

VIVIE: Ani po jednom, ani po druhém netoužím, čestné slovo.

PRAED: To přece nemyslíte vážně?

VIVIE: Ale myslím. Já ráda pracuji a ráda dostávám za práci zaplacení. A když mě práce unaví, mám ráda pohodlné křeslo, doutník, trochu whisky a dobrou detektivku.

PRAED (*vstane a zuřivě odporuje*): Tomu nevěřím. Já jsem umělec a prostě tomu nemohu věřit. Já tomu odmítám věřit. Vy jste prostě dosud neobjevila, jaký nádherný svět vám může umění otevřít.

VIVIE: Ale ano, objevila. Loni jsem bydlila od května u Honorie Fraserové v Londýně. Šest neděl. Mamá se domnívala, že si spolu podrobně prohlížíme město, ale ve skutečnosti jsem byla den co den v její kanceláři u právnické

koleje, dělala jsem jí statistické propočty a vůbec jí pomáhala, jak to může začátečník dělat. Večer jsme kouřily a povídaly a ani nás nenapadlo chodit ven, nanejvýš na zdravotní procházku. V životě jsem se tak nebavila. Vydělala jsem si na všechny výdaje a zapracovala jsem se v zaměstnání, a nestálo mě to ani haléř.

PRAED: Ale pro všechno na světě, slečno Warrenová, tomuhle vy říkáte objevovat umění?

VIVIE: Moment, moment. Ono to celé začalo totiž jinak. Do Londýna jsem odjela na pozvání svých několika přítelkyň z umělecké čtvrti — jedna byla kolegyně z koleje. Vzaly mě do Národní galerie —

PRAED (*souhlasí*): Á! (*Posadit se, je mu mnohem lépe*)

VIVIE (*pokračuje*): — do Opery —

PRAED (*ještě spokojeněji*): Výborně!

VIVIE: — a na nějaký koncert, kde kapela hrála celý večer jen Beethovena a Wagnera a nic jiného. Za nic na světě bych to nechtěla prožít podruhé. Vydržela jsem to ze slušnosti do třetího dne, ale pak jsem jim řekla rovně a jasně, že už dál nemůžu, a odstěhovala jsem se k právnické koleji. Teď aspoň víte, jaká jsem moderní mladá dáma, prostě úžasná. A jak se budu snášet s máti, co myslíte?

PRAED (*překvapen*): No, já doufám, že —

VIVIE: Mě ani tak nezajímá, co doufáte, já chci spíš vědět, jaký je váš názor.

PRAED: Tedy naprosto upřímně, obávám se, že bude vaše máti poněkud zklamána. Ne že byste měla nějaké nedostatky,

to ne, tak jsem to nemyslel. Ale lišíte se od její ideální představy.

VIVIE: Od čeho?

PRAED: Od její ideální představy.

VIVIE: Od její představy, jak ideálně vypadám já? To jste chtěl říct?

PRAED: Ano.

VIVIE: A jak, prosím vás, její představa vypadá?

PRAED: Slečno Warrenová, určitě jste si všimla, že lidé nespokojení s vlastní výchovou jsou obvykle toho názoru, že by na světě bylo dobře, kdyby lidé byli vychováni úplně jinak. A tedy: život vaší paní matky byl vždycky — předpokládám, že víte —

VIVIE: Nic nepředpokládejte, pane Praede. Já svou matku téměř neznám. Od dětství žiji v Anglii, ve škole nebo v internátě nebo u lidí, kteří o mne pečovali proto, že za to dostali zapláceno. Celý svůj život žiji u cizích lidí. Moje máti žije v Bruselu nebo ve Vídni a nechce dovolit, abych za ní jela. Vidím ji, jen když přijede na pár dní do Anglie na návštěvu. Nijak si nestěžuju: je to velice příjemné: lidé jsou na mne velmi hodní a vždycky bylo dost peněz na to, aby všechno dobře klapalo. Ale nemyslete si, že o své máti něco vím. Já o ní vím mnohem méně než vy.

PRAED (*velmi rozpačitě*): V tom případě — (*nedořekne, neví jak dál. Potom s násilnou veselostí*) Ale jaké nesmysly si tady vykládáme! Samozřejmě že si budete s paní máti výborně rozumět. (*Vstane a rozhlédne se*) Tohle je kouzelné místo!

VIVIE (*se nedá zmýlit*): Změnil jste téma rozhovoru poněkud násilně, pane Praede. Proč se nemá o životě mé matky mluvit?

PRAED: Tohle nesmíte říkat. Je přece přirozené, že se trochu ostýchám mluvit s dcerou své staré přítelkyně o ní za jejími zády. Budete mít dost příležitosti si o všem popovídat, až přijede.

VIVIE: Nebudem; ona o svém životě také nechce mluvit. (*Vstane*) Nu, zřejmě asi máte dobré důvody k tomu, abyste mi

nic neřekl. Nutit vás nebudu. Ale na jedno si dejte pozor, pane Praede. Až máti uslyší o mém nápadu s právnickou kolejí, mám silné podezření, že se strhne prvotřídní bitva.

PRAED (*žalostně*): Taky se obávám.

VIVIE: Jenomže já tu bitvu vyhraju: nechci nic víc než peníze na lístek do Londýna. Od zítřka budu dělat Honorii koncipientku a na živobyti si vydělám. Kromě toho mě netíží žádné tajemství, kdežto ji zřejmě ano. Bude-li to nutné, klidně této své výhody proti ní použiji.

PRAED (*velice šokován*): Ne ne! Prosím pěkně, to ne! To byste přece neudělala!

VIVIE: Tak mi tedy řekněte, proč ne?

PRAED: To nemůžu. Skutečně ne. Apeluji na váš útlcit. (*Vivie se usměje jeho sentimentalitě*) Mimoto byste třeba svou statečnost přehnala. Když se vaše paní máti rozčílí, nejsou s ní žádné žerty.

VIVIE: Mě nepostrašíte, pane Praede. Za ten měsíc při právnické kolejí jsem měla příležitost setkat se s jednou nebo dvěma ženami, které přišly k Honorii na poradu, a ty byly mé máti velice, ale velice podobné. Já vyhraju, můžete si na mne vsadit. Ale jestli budu ve své nevědomosti zasazovat tvrdší údery, než je nutné, nezapomeňte, že to vy jste mě odmítl poučit. A teď už o té záležitosti nemluvmě. (*Vezme si židli a přemístí ji k síti opět stejným jediným energickým gestem*)

PRAED (*se zoufale rozhoduje*): Okamžik, slečno Warrenová. Ono bude lépe, když vám všechno řeknu. Je to velice těžké, ale —

(*U vrátka se objeví paní Warrenová a sir George Crofts. Paní Warrenová je pohledná, čtyřiceti až padesátiletá, efektně oblečená žena, v nádherném klobouku a v pestré, těsně přiléhající blůze s moderními rukávy. Trochu zkažená a panovačná, ale celkem je to sympatická a poměrně přijatelná herdekbaba. Crofts je vysoký, urostlý padesátník, oblečený podle poslední mladické módy. Má nasádlí hlas, vyšší a pronikavější, než by se od tak silného muže čekalo. Je hladce oholen, čelisti jako buldok, uši těsně u hlavy,*

silná šťje — džentlmenká kombinace nejbrutálnějších odrůd londýnského elegána, sportovce a světáka)

VIVIE: Už jsou tady. (*Jde jim naproti*) Dobrý den, máti. Pan Praed už na tebe čeká dobře půl hodiny.

PANÍ WARRENOVÁ: Hele, jestli jsi tu musel čekat, Praddy, tak si za to můžeš sám. Já myslela, že budeš mít tolik fištrónu, aby tě napadlo, že přijedu až vlakem v patnáct deset. Vivinko, vezmi si na hlavu klobouček, nebo tě sluníčko opálí. Ale já vás zapomněla představit. Sir George Crofts: moje Vivinečka.
(*Crofts jde co nejzdvouřileji k Vivie. Ta kývne hlavou, ale ruku mu nepodá*)

CROFTS: Smím stisknout ruku mladé dámě, kterou už znám dlouho z vyprávění jako dcerušku své dávné přítelkyně?

VIVIE (*kteřá si ho pořádně prohlížela*): Když chcete. (*Vezme jemně nabídnutou ruku a stiskne ji, že Crofts vytřeští oči; pak se obrátí a říká matce*) Půjďte dovnitř, nebo mám přinést ještě další křesla? (*Jde na verandu pro křesla*)

PANÍ WARRENOVÁ: Tak co, Georgi, jaký na vás dělá dojem?

CROFTS (*žalostně*): Že má pořádnou tlapu. Taky jste jí podal ruku, Praede?

PRAED: Podal. To vás za chvílku přejde.

CROFTS: Pevně doufám.

(*Vivie přináší další dvě křesla. Crofts jí spěchá na pomoc*)
Račte dovolit.

PANÍ WARRENOVÁ (*blahosklonně*): Nech sira George, ať ti pomůže s těmi křesly, děvenko.

VIVIE (*mu je téměř vrazí do náruče*): Prosím. (*Opráší si ruce a otočí se k paní Warrenové*) Vy budete chtít svačinu, že?

PANÍ WARRENOVÁ (*sedí v Praedově křesle a ovívá se*): Žízni úplně umírám.

VIVIE: Já to zařídím. (*Odejde do domku*)
(*Mezitím se siru Georgovi podařilo rozložit křeslo a postavit je nalevo vedle paní Warrenové. Druhé křeslo hodí do trávy a posadí se. Vypadá sklíčeně a dosti hloupě, protože má rukojeť hole v ústech. Praed, stále ještě velice nesvůj, téká od nich vpravo na zahradě*)

PANÍ WARRENOVÁ (*Praedovi, dívajíc se na Croftse*): Tak se na něho podívej, Praddy. To je obrázek radosti a veselí, co? Tři roky mě otravuje, abych ho s mou malou holčičkou seznámila, a když to udělám, tak úplně ztratí barvu. (*Ostře*) No tak! Sed' pořádně, Georgi! A vyndej tu hůl z pusy. (*Grofts zamračeně poslechne*)

PRAED: Víte, já mám takový dojem — jestli to smím říct —, že by bylo lépe, kdybychom si odvykli o ní uvažovat jako o malé holčičce. Ona už totiž skutečně něco dokázala: a pokud jsem ji poznal, nedivil bych se, kdyby byla starší než my tři.

PANÍ WARRENOVÁ (*pobaveně*): Slyšíš ho, Georgi? Že prý je starší než my tři! Ta ti tu svou důležitost ale vtloukla do hlavy.

PRAED: Mladí lidé jsou na takové zacházení obzvlášť senzitivní.

PANÍ WARRENOVÁ: Já vím: jenomže tenhle ten nesmysl je nutné z nich dostat pryč. A spoustu dalších taky. Ty se do toho nepleť, Praddy. Já se k svému dítěti umím chovat stejně dobře jako ty.

(*Praed vážně zavrtí hlavou a chodí po zahradě s rukama za zády. Paní Warrenová předstírá, že se směje, ale dívá se po něm se zjevnou starostí. Pak šeptá Croftsovi*)

Co mu je? Proč si to tak bere?

CROFTS (*nevrle*): Ty se Praeda bojíš.

PANÍ WARRENOVÁ: Cože? Já že se bojím našeho Praddyho! Vždyť toho by se nebála ani moucha!

CROFTS: Ale ty se ho bojíš.

PANÍ WARRENOVÁ (*rozzlobeně*) Buď tak velice laskav a starej se sám o sebe. A nedívej se na mne jako kakabus. Tebe se určitě nebojím. Jestli se neumíš chovat slušně, můžeš jet domů. (*Vstane, obrátí se k němu zády a ocitne se tváří v tvář Praedovi*) No tak, Praddy, já vím, že jsi jen takový měkkosrdcatý. Ty máš strach, že na ni budu pouštět hrůzu.

PRAED: Milá Kitty, zřejmě se domníváš, že jsem se urazil. Prosím tě, to ne, to tě nesmí ani napadnout. Ale víš přece, že si často všimnu věcí, které tobě uniknou. Ty sice nikdy na mou radu nedáš, ale někdy potom připouštíš, že ses jí měla řídit.

PANÍ WARRENOVÁ: No a čeho sis všiml teď?

PRAED: Jenom jednoho: že Vivie je dospělá žena. Kitty, prosím tě, zacházej s ní s veškerou úctou.

PANÍ WARRENOVÁ (*doopravdy překvapena*): S úctou! Já mám zacházet s vlastní dcerou s úctou! A co ještě, že jsem tak smělá?

VIVIE (*se objeví ve dveřích domku a volá na paní Warrenovou*): Máti, nechceš si jít do mého pokoje odložit před svačinou klobouk?

PANÍ WARRENOVÁ: Už jdu, zlatičko. (*Zasměje se shovívavě na Praeda, a jak jde kolem něho na verandu, poplácá ho po tváři. Zajíde za Vivii do domku*)

CROFTS (*pokradmu*): Ty, Praede.

PRAED: Ano?

CROFTS: Rád bych ti položil jednu poněkud zvláštní otázku.

PRAED: Prosím. (*Vezme si židli paní Warrenové a posadí se až ke Croftsovi*)

CROFTS: Správně, mohly by nás oknem slyšet. Podívej: řekla ti Kitty vůbec někdy, kdo je otcem toho děvčete?

PRAED: Neřekla.

CROFTS: A nemáš nějaké podezření, kdo by to mohl být?

PRAED: Ne.

CROFTS (*mu nevěří*): Já vím, ty máš třeba pocit, že mi to nesmíš říct, když to řekla tobě. Jenomže teď, když se s tou dívkou budeme stýkat den co den, je tahle ta nejistota velice trapná a nepříjemná. Nevíme přesně, jaké city k ní máme chovat.

PRAED: Jaký v tom může být rozdíl? Chováme se k ní podle toho, jak si to zasluhuje, ne? Co záleží na tom, kdo byl její otec?

CROFTS (*podezřívavě*): Ty tedy víš, kdo to byl?

PRAED (*poněkud dotčen*): Právě teď jsem ti řekl, že nevím. Nebo jsi mě neslyšel?

CROFTS: Podívej, Praede. Žádám tě o jednu obzvláštní laskavost. Jestli to víš (*Praed udělá zamítavé gesto*) — povídám jen, jestli to náhodou víš, mohl bys mě aspoň uklidnit. Já totiž cítím, jak mě ta dívka přitahuje.

PRAED (*přísně*): Co tím chceš říct?

CROFTS: Ale neplaš se, je to úplně nevinný cit. A to mě právě mate. Prosím tě, co já vím, třeba jsem jejím tátou já.

PRAED: Ty! To není možné! Ó ne ne, to je úplně nesmysl!

CROFTS (*ho chytá chytře za slovo*): Víš to určitě, že nejsem jejím tátou?

PRAED: Povídám ti, že o tom vím zrovna tolik jako ty, nic víc. Ale vážně, Croftsi — ba ne, to fakticky nepřichází v úvahu. Vždyť ti není vůbec podobná.

CROFTS: Co se toho týká, není podobná ani své matce. Poslyš, není to náhodou tvoje dcera?

PRAED (*čelí otázkce uraženým pohledem, pak se násilím vzpamatuje a odpoví něžně a vážně*): Milý Croftsi. Dávej dobrý pozor. S touto stránkou života paní Warrenové nemám a nikdy jsem neměl nic společného. Nikdy se mi o ní ani nezmiňovala a pochopitelně že ani já jsem se o ní nezmiňoval. Tvoje citlivá duše ti prozradí, že půvabná žena musí mít aspoň pár přátel, kteří s ní — prostě kteří se s ní setkávají na jiné platformě. Kdyby nemohla občas své kráse uniknout, musila by se z jejích následků zbláznit. Pravděpodobně máš ke Kitty důvěrnější poměr nežli já: zeptej se jí tedy sám, to přece můžeš.

CROFTS (*netrpělivě vstává*): Já jsem se jí ptal, a mockrát. Jenomže ta je tak pevně rozhodnuta se s nikým o to děvče nedělit, že kdyby to šlo, popřela by, že vůbec nějakého otce měla. Nene — od ní se člověk nic nedoví, tedy aspoň nic, čemu by se dalo věřit. Mám z toho velice nepříjemný pocit, Praede.

PRAED (*také vstává*): Tedy vzhledem k tomu, že už jsi natolik starý, abys mohl být jejím tátou, souhlasím s tím, abychom se oba dívali na slečnu Vivie pohledem otcovským, jako na mladou dívku, která má nárok na naši ochranu a pomoc. A navíc proto, že její skutečný otec, ať už to byl kdo chtěl, byl pravděpodobně nějaký kriminálník. Co ty na to?

CROFTS (*útočně*): Že já nejsem o nic starší nežli ty, když už o tom mluvíš.

PRAED: Jsi, přítelíčku, jsi: ty už ses jako starý narodil, kdežto já se narodil jako chlapec. Proto jsem nikdy v životě nepoznal sebejistotu dospělého muže.

PANÍ WARRENOVÁ (*volá z domku*): Praddy! Georgi! Svačinááá!

CROFTS (*rychle*): Volá nás. (*Pospíchá dovnitř*)

(*Praed zavrtí zlověstně hlavou a chce jít pomalu za ním, ale utom na něho zavolá Mladý pán, který se právě objevil na louce a jde k vrátkům. Je to příjemný, hezký mladík, nedávno mu bylo dvacet, elegantně oblečený; absolutní budižkničemu, s kouzelným hlasem a příjemně neuctivými způsoby. Nese si lehkou sportovní pušku opakovačku*)

MLADÝ PÁN: Ahoj! Praede!

PRAED: Ale, ale, Frank Gardner!

(*Frank vejde do zahrady a srdečně třese rukou Praedovi*)

Prosím vás, kde se tady berete?

FRANK: Já tady bydlím. U táty.

PRAED: To je ten skorokatolík?

FRANK: No, dělá tady pastora. Vzhledem k hospodářské situaci trávím podzim u rodiny. V červenci se dostavila krize a tak musel skorokatolík zaplatit moje dluhy, následkem čehož je úplně švorc a já taky. A co vy děláte v těchhle končinách? Vy ty zdejší lidi znáte?

PRAED: Znam, přijel jsem za slečnou Warrenovou.

FRANK (*nadšeně*): Cože! Vy znáte Vivie! To je ale senzační holka, co? Já ji učím střilet... vidíte? (*Ukazuje pušku*) To je prima, že se s vámi zná. Ona by měla znát lidi, jako jste vy. (*Usměje se a zvýší kouzelný hlas, že až prozřívá*) To je úplně fantastické, že jsem vás tu našel, Praede. No ne?

PRAED: Já jsem totiž dávným přítelem její paní matky. Paní Warrenová mě sem přivezla, abych se seznámil s její dcerou.

FRANK: Ona je tady Viviina matka?

PRAED: Ano — vevnitř. Svačí.

PANÍ WARRENOVÁ (*volá zevnitř*): Praddyýýýýý! Vystydne ti čáááj!

PRAED (*volá*): Hned, hned, paní Warrenová. Za moment.

Zrovna jsem tu potkal jednoho přítele.

PANÍ WARRENOVÁ: Co?

PRAED (*hlasitěji*): Přítele.

PANÍ WARRENOVÁ: Tak ho vezmi s sebou.

PRAED: Dobře. (*Frankovi*) Přijmete to pozvání, že?

FRANK (*tomu nechce věřit, ale ohromně se baví*): Tohle že je Viviina matka?

PRAED: Ano.

FRANK: No nazdar, to je ale číslo! Myslíte, že se jí budu líbit?

PRAED: Nepochybuji, že se o popularitu postaráte sám. Jako obvykle. Pojdte to zkusit. (*Odchází do domku*)

FRANK: Počkejte chvíli. (*Vážně*) Já se vám chci s něčím svěřit.

PRAED: Prosím vás, raději ne. Zas to bude nějaká nová pošetilost, jako ta barmanka z Redhillu.

FRANK: Jenomže tohle je úplně fantasticky vážná věc. Říkáte, že jste se s Vivie seznámil teprve dneska?

PRAED: Ano.

FRANK (*je v extázi*): Tak to nemůžete mít ani ponětí o tom, jaká je to dívka. Ta osobnost! Ten rozum! Ta je vám chytrá! Já to přece musím vědět, Praede, ale ta vám je chytrá! Ta vám je do mne zamilovaná —

CROFTS (*vystrčí hlavu z okna*): No tak, Praede, kde jste tak dlouho? Pospěšte si prosím vás. (*Žmizí*)

FRANK: No nazdar! Ten by, mně se zdá, dostal první cenu na výstavě psů, ne? Co je to zač?

PRAED: Dávný přítel paní Warrenové, sir George Crofts. Bude snad lépe, když půjdeme dovnitř.

(*Na cestě do domku je vyruší zavolání od vrátek. Otočí se a vidí, že se přes vrátka dívá nějaký starší duchovní*)

DUCHOVNÍ (*volá*): Franku!

FRANK: Ahoj! (*Praedovi*) Skorokatolík. (*Duchovnímu*) No jo, šéfi, hned, hned. Už to bude. (*Praedovi*) Hele, Praede, snad abyste šel na tu svačinu napřed. Budu u vás co by dup.

PRAED: Dobře.

(*Smekne duchovnímu na pozdrav, ten rezervovaně odpoví. Praed odejde do domku. Duchovní zůstane nehnutě venku, rukama se*

drží vrátek. Reverendu Samueli Gardnerovi, prebendantovi anglikánské církve, je přes padesát. Je to afektovaný, hřmotný, hlučný pán, který se beznadějně snaží uplatnit jako otec a duchovní pastýř, v žádné této funkci však nebudí respekt)

PASTOR GARDNER: Nu tak, mladý muži. Jaké zde máte přátele, smím-li se ptát?

FRANK: Všecko je v naprostém pořádku, šéfičku. Pojď dál.

PASTOR GARDNER: Nikoliv, nepůjdu, dokud se nedozvím, do čí zahrady vstupuji.

FRANK: Všechno je v absolutním pořádku. Zahrada patří slečně Warrenové.

PASTOR GARDNER: Co přijela, ještě jsem ji neviděl v kostele.

FRANK: No pochopitelně — vždyť je taky třetí nejlepší matikářka v Cambridgi, prostě fantastický intelektuál! A má vyšší vzdělání než ty, tak proč by měla chodit na tvoje kázání, ne?

PASTOR GARDNER: Nezapomínejte na povinnou úctu, mladíku!

FRANK: Ale na tom houby záleží, tady nás stejně není slyšet. Pojď dál. *(Otevře vrátka a s nimi bezohledně vtáhne i otce do zahrady)* Rád bych tě představil. My dva si totiž senzačně rozumíme, víš: ona je prostě kouzelná. Vzpomínáš, jakou jsi mi dal v červenci radu, šéfičku?

PASTOR GARDNER: Radil jsem vám, abyste zanechal své lehkovážnosti a planého vtípkování, abyste si nalezl nějaké počestné živobytí a žil z něho, a nikoliv ze mne.

FRANK: Ba ne, ba ne. To tě napadlo až potom. Ve skutečnosti jsi říkal, že nemám ani chytrou hlavu ani peníze, tak abych raději zpeněžil svůj hezký kukuč a oženil se s někým, kdo tyhle věci má. No a podívej se. Slečna Warrenová chytrou hlavu má. To musíš uznat.

PASTOR GARDNER: Chytrá hlava není všechno.

FRANK: Není, pochopitelně není. Jsou tu ještě peníze —

PASTOR GARDNER *(ho přísně přeruší)*: Já jsem neměl na mysli peníze, mladý muži. Hovořil jsem o vyšších věcech — například o společenském postavení.

FRANK: Na to zvyška kašlu.

PASTOR GARDNER: Ale já ne, mladíku.

FRANK: Nikdo taky nechce, aby ses s ní oženil ty. Na tom tady nesejde: má prakticky doktorát z Cambridge, a evidentně tolik peněz, kolik potřebuje.

PASTOR GARDNER *(se chabě pokusí o vtip)*: Velice však pochybuji, že má tolik peněz, kolik budete potřebovat vy.

FRANK: Ale no tak. Tak moc extravagantní zase nejsem. Žiju fantasticky klidně; nepiju, sázím poměrně málo. A taky nechodím pravidelně na tah jako ty v mém věku.

PASTOR GARDNER *(vykřikne hromovým hlasem)*: Ticho, mladíku.

FRANK: No vždyť sám jsi říkal, když jsem to tehdy tak fantasticky zvorál s tou barmankou z Redhillu, že jsi jednou nabídl jedné slečně padesát liber za dopisy, co jsi jí psal, když —

PASTOR GARDNER *(vystrašen)*: Pssst, Franku, proboha psst! *(Starostlivě se ohlédne. Když vidí, že nikdo není na doslech, sebere odvahu a začne zase křičet, ale tlumeněji)* Svěřil jsem se vám pro vaše vlastní dobro, abych vás zachránil před životním omylem, a vy toho teď zneužíváte. To džentlmen nedělá. Bláhovosti vašeho otce kéž vám slouží jako výstraha, mladý muži, a nikoliv jako omluva pro vlastní pitomost.

FRANK: Slyšel jsi někdy historku o dopisech vévody z Wellingtonu?

PASTOR GARDNER: Nikoliv, mladíku. A také ji nechci slyšet.

FRANK: Vévoda z Wellingtonu padesát liber nevyhodil — kdepak ten! Prostě napsal: „Milá Jenny, tak to dej do novin a vlez mi na záda. S projevem dokonalé úcty Wellington.“ A totéž jsi měl udělat ty.

PASTOR GARDNER *(žalostně)*: Chlapče zlatá, že jsem ty dopisy napsal, dostal jsem se do područí té slečně. A že jsem ti o ní vyprávěl, dostal jsem se, bohužel, poněkud do područí tobě. Ona mé peníze odmítla se slovy, která nikdy, nikdy nezapomenu. Řekla mi: „Vědění je moc, a moc já neprodávám.“ Od té doby uplynulo přes dvacet let: ale ona dodnes této moci nepoužila, dodnes mi nezpůsobila jednu jedinou trapnou chvíli. To ty se ke mně chováš mnohem hůř než ona, Franku.

FRANK: Ale, podívejme se. A taky jsi jí dělal taková kázání, jaká děláš každý den mně?

PASTOR GARDNER (*dotčen téměř k slzám*): Vy jste nenapravitelný, mladíku. Odcházím. (*Zamíří k vratkům*)

FRANK (*s nímž to vůbec nepohnulo*): A doma je upozorní, že na svačinu nepřijdu, šéfičku. (*Jde do domku*)

VIVIE (*Vtom vyjde Vivie a za ní Praed, Crofts a paní Warrenová*) (*Frankovi*): To je váš otec, Franku? Hrozně ráda bych se s ním seznámila.

FRANK: Prosím. (*Volá na otce*) Šéfičku!

(*Pastor Gardner se u vrátek otočí a nervózně sahá po klobouku. Praed schází po zahradě na druhé straně: usmívá se v očekávání společenských zdvořilostí. Crofts se potuluje u stílové houpací, strká do ní holí, aby se rozhoupala. Paní Warrenová se zastaví na prahu a zadívá se upřeně na pastora*)

Já vás představím — můj otec, slečna Warrenová.

VIVIE (*jde k pastorovi a podává mu ruku*): Jsem velice ráda, že jste přišel, pane pastore. Dovolte, abych vás představila ostatním. Pastor Gardner — pan Frank Gardner — pan Praed — sir George Crofts, a —

(*Pánové si navzájem smekají; náhle je Vivie přerušena matčiným výkřikem, paní Warrenová se řítí na pastora Gardnera*)

PANÍ WARRENOVÁ: Ale to je přece Sammy Gardner! Ty ses dal k církvi? Copak nás nepoznáváš, Same? Tohleto je George Crofts, ve skutečné velikosti a neskutečně hloupý. Copak ty se vážně na mne nepamatuješ?

PASTOR GARDNER (*se velice červená*): Já, doopravdy —

PANÍ WARRENOVÁ: Ale přece si musíš vzpomenout. Vždyť mám ještě od tebe plnou krabici dopisů. Zrovna nedávno jsem na ně přišla.

PASTOR GARDNER (*nešťastně zmaten*): Á, slečna Vavasourová, že?

PANÍ WARRENOVÁ (*ho rychle opravuje. Hlasitě šeptá*): Ale houby — paní Warrenová, copak nevidíš, že mám dceru?

DRUHÉ DĚJSTVÍ

Uvnitř domku po setmění. Okno, které zvenčí vedlo na západ, teď vede na východ; vidíme je uprostřed přední stěny domku, zatažené záclonami. Vlevo od něho jsou dveře na verandu. V levé stěně jsou jiné dveře, které vedou do zadního křídla domku. Vzadu u stejné stěny stojí skříňka, na ní svíčka a zápalky, vedle nich Frankova puška; její hlaveň je opřena o police s talíři nad skříňkou. Uprostřed je stůl a na něm rozsvícená lampa. Vивиiny knihy a psací potřeby leží na stolku postaveném u stěny po pravé straně okna. Vpravo je krb s lavicí: v krbu není zatopeno. Vpravo a vlevo od stolku jsou židle.

(*Dveře ven se otevrou — zahlédneme krásnou hvězdnou noc — a dovnitř vstoupí paní Warrenová, přes ramena přehozen šál vypůjčený od Vivie, a za ní Frank. Je ráda, že už je po procházce; vytáhne jehlici z klobouku, ulehčeně si oddychne, klobouk si sundá, vpíchne jehlici do dýnky a položí jej na stůl*)

PANÍ WARRENOVÁ: Pane na nebi! Už vážně nevím, co je na venkově horší: jestli chodit na procházku nebo sedět doma a nemít co dělat. Takhle whisky se sodou, ta by mi teď přišla náramně vhod, jenomže copak něco takového tady mají?

FRANK (*jí pomáhá sundat šál a přitom jí velice jemně pohladí ramena*) Třeba jí tu Vivie trochu má.

PANÍ WARRENOVÁ (*se na něho koutkem oka ohlédne, ucítila dotyk*) Houby! Co by taková holčička jako Vivie s takovými věcmi dělala! To je jedno, na tom nezáleží. (*Vrhne se unaveně do křesla u stolu*) Čímpak tu asi Vivie tráví čas? Já bych byla mnohem radši ve Vídni.

FRANK: Já tam s vámi pojedu, ano? (*Složí pečlivě šál, přehodí jej na opěradlo druhého křesla a posadí se proti paní Warrenové*)

PANÍ WARRENOVÁ: Ale podívejme se! Jablko nepadlo daleko od stromu, se mi zdá.

FRANK: Tak šéfičky taky, co?

PANÍ WARRENOVÁ: Do toho vám nic není. Co vůbec o takových věcech víte. Vždyť jste ještě kluk.

FRANK: Jen se mnou pojedte do Vídně. Uvidíte, jak to fantasticky roztočíme.

PANÍ WARRENOVÁ: Děkuji, nechci. Vídeň se pro vás vůbec nehodí — jste na ni zatím příliš mladý.

(Kývne, aby tuto radu zdůraznila. Frank udělá žalostný obličej, ale oči se mu smějí. Paní Warrenová se na něho podívá; potom vstane a přejde k němu)

Podíval se, chlapečku, *(vezme mu obličej do dlaní a otočí ho k sobě)* já ho znám skrz naskrz, líp než se zná on sám, protože je podobný tatínkovi. Ne aby ho chytaly pitomé nápady, pokud jde o mne. Slyšel?

FRANK *(se jí galantně dvoří hlasem)*: Já si nemůžu pomoci, drahá paní Warrenová. Já jsem dědičně zatížen. *(Dělá, že mu chce dát pohlavek, pak se na okamžik zadívá na hezký, rozesmátý obličej, obrácený k ní, a zmocní se jí pokušení. Nakonec ho políbí, ale okamžitě se od něho odvrátí; rozzlobila se sama na sebe)*

PANÍ WARRENOVÁ: Tumaš! To jsem neměla dělat. Já už jsem doopravdy zkažená. Ale vy si to nijak nevykládejte, mladíku; to byla jen mateřská pusa. A teď hezky běžte a bavte se s Vivie.

FRANK: Už jsem se s ní pobavil.

PANÍ WARRENOVÁ *(se otočí k němu, v hlase je znát poděšení)* Cože?

FRANK: S Vivie jsme se sehráli úplně fantasticky.

PANÍ WARRENOVÁ: Co tím chcete říct? Tak to si tedy pamatujte: já nedovolím, aby se mi o mou holčičku otíral nějaký nedorostlý flink, rozumíte? To já prostě nestrpím.

FRANK *(nestoudně)*: Velevážená paní Warrenová, nemusíte mít vůbec žádný strach. Já mám úmysly úplně počestné — úplně fantasticky počestné, a ta vaše holčička se dovede o sebe postarat až moc dobře. Tu člověk nemusí ani zpoloviny tak hlídat jako její maminku. Ona totiž taky není tak hezká, víte.

PANÍ WARRENOVÁ *(zaražena jeho jistotou)*: Vy máte ale v sobě drzosti, až to jednomu bere dech. Nedovedu si představit,

kde jste ji nabral. Od táty určitě ne. *(Na verandě je slyšet hlasy a kroky)* Pst! Ostatní jsou tady taky. Už je slyším. *(Rychle se posadí)* A pamatujte si to, já jsem vás varovala. *(Vstoupí pastor Gardner a za ním Crofts)*

Kde jste byli tak dlouho, prosím vás? A kde je Praddy a Vivinka?

CROFTS *(odloží klobouk na lavici a hůl ke krbu)*: Ti šli nahoru na kopec. A my dolů do vsi. Já měl žízeň. *(Posadí se na lavici a natáhne nohy na sedadlo)*

PANÍ WARRENOVÁ: Ale stejně neměla jít bez dovolení. *(Frankovi)* Podejte tatínkovi židli, Franku, zapomínáte na slušné chování. *(Frank vyskočí a nabídne laskavě otci svou židli; pak si vezme jinou od stěny a posadí se ke stolu doprostřed. Otce má po pravici a paní Warrenovou po levici)*

A co ty, Georgi? Kde ty budeš přes noc? Tady zůstat nemůžeš. A co bude dělat Praddy?

CROFTS: Gardner mě někam uloží.

PANÍ WARRENOVÁ: To jsem si mohla myslet, že se o sebe dokážeš postarat. Ale co Praddy?

CROFTS: Nemám ponětí. Snad může spát v hostinci, ne?

PANÍ WARRENOVÁ: Neměl bys pro něho také pokoj, Same?

PASTOR GARDNER: Eh — já si totiž jako zdejší pastor nemohu tak úplně dělat co chci, víte? A — a — jaké má pan Praed společenské postavení?

PANÍ WARRENOVÁ: To má v naprostém pořádku. On je architekt. Ty jseš mi ale snob jeden snobská, Same.

FRANK: Fakt, šéfe, všechno je v pořádku. Stavěl vévodovi z Edinburku jeho římské sídlo, to slavné Koloseum. Přece jsi o něm slyšel. *(Mrkne rychle a významně na paní Warrenovou a podívá se něžně na otce)*

PASTOR GARDNER: Ach, v tom případě samozřejmě nám bude velikou ctí. Jistě bude znát vévodu z Edinburghu osobně.

FRANK: Fantasticky důvěrně! Můžeme ho vrazit k sestře do pokoje.

PANÍ WARRENOVÁ: Tak to by tedy bylo. A teď aby už ti dva přišli a my se mohli navečeřet. Zůstávat venku po setmění, na to nemají vůbec žádné právo.

CROFTS (*agresivně*): Ubližují ti nějak?

PANÍ WARRENOVÁ: Ubližují neubližují, já to nemám ráda.

FRANK: Bude líp, když na ně nebudeme čekat, paní Warrenová. Praed se vrátí tak pozdě, jak to půjde: do dnešního dne neměl ponětí o tom, co to je, bloudit v letní noci na pasece s mou Vivie.

CROFTS (*strne úžasem na židli*): Ale vy to ponětí máte. Přiznejte se!

PASTOR GARDNER (*je vyrušen ze svého úředního klidu. Mluví upřímně a naléhavě*): Jednou provždy, Franku, to pusť z hlavy. Paní Warrenová ti vysvětlí, že je to vyloučeno.

CROFTS: Absolutně.

FRANK (*s okouzující smířlivostí*): Skutečně, paní Warrenová?

PANÍ WARRENOVÁ (*uvažuje*): Já vlastně nevím. Same. Jestli se to děvče chce vdávat, nemělo by smysl jí v tom bránit.

PASTOR GARDNER (*překvapen*): Ale copak si může vzít jeho? Tvá dcera mého syna? Prosím tě, mysli! To přece nejde!

CROFTS: Samosebou že to nejde. Nedělej hlouposti, Kitty.

PANÍ WARRENOVÁ (*podrážděně*): A proč by to nešlo? Copak není má dcera pro tvého kluka dost dobrá?

PASTOR GARDNER: Velevážená paní Warrenová, důvod je známý, jak —

PANÍ WARRENOVÁ (*vzdorně*): Já o žádném důvodu nevím. Jestli ty nějaký znáš, můžeš ho říci tomu chlapci, nebo té dívce, nebo celé své kongregaci. Mně je to jedno.

PASTOR GARDNER (*bezmocně*): Ty víš velice dobře, že pravý důvod nemohu nikomu říci. Ale když svému synovi řeknu, že pro to určité důvody existují, tak mi syn uvěří.

FRANK: Naprosto správně, tati. Uvěří. Jenomže, měly někdy tvoje důvody na chování tvého syna vůbec nějaký vliv?

CROFTS: Vy si ji vzít nemůžete a basta. (*Vstane a postaví se ke krbu, zády k ohništi, a sveřepě se mračí*)

PANÍ WARRENOVÁ (*se na něho ostře obrátí*): A co je ti do toho, že jsem tak smělá?

FRANK (*co nejpůsobněji, lyricky*): Přesně totéž jsem se chtěl zeptat i já, jenomže s elegancí mně vlastní.

CROFTS (*paní Warrenové*): Předpokládám, že nechceš provdat dceru za člověka mladšího, než je sama, za člověka, který

nemá ani zaměstnání, ani majetek, takže ji neuživí. Jestli mi nevěříš, zeptej se tady Sama. (*Gardnerovi*) Kolik peněz mu ještě hodláš dát?

PASTOR GARDNER: Ani penny. Svůj podíl už dostal a do července ho rozházel.

(*Paní Warrenová protáhne obličej*)

CROFTS (*ji pozoruje*): Vidíš! Já ti to říkal. (*Opět se posadí na lavici a dá nohy na sedadlo, jako by byla celá záležitost definitivně vyřízena*)

FRANK (*žalostivě*): Vy jste tak fantasticky přizemní! To si myslíte, že se bude slečna Warrenová vdávat pro peníze? Když se milujeme —

PANÍ WARRENOVÁ: Děkuju pěkně. Vaše láska, mladý muži, je kapitál velice hubený. Když nemůžete manželku uživit, je celá věc jasná. Vivie nedostanete.

FRANK (*se náramně baví*): Co ty na to, šéřiku?

PASTOR GARDNER: Souhlasím s paní Warrenovou.

FRANK: A pan ředitel Crofts už nám taky ráčil sdělit svůj názor.

CROFTS (*se rozložbeně obrátí na lokti*): Podívejte se, na vaši drzost nejsem zvědavý.

FRANK (*jedovatě*): Ale to mě fantasticky mrzí, Crofts, že vás to ode mne překvapuje. Jenomže vy jste se mnou před chvílí ráčil mluvit jako táta. A jeden táta mi bohatě stačí, děkuju nechci.

CROFTS (*pohrdavě*): Pšá! (*A zase se otočí*)

FRANK (*vstane*): Paní Warrenová! Já se Vivie nemůžu vzdát, ani kvůli vám.

PANÍ WARRENOVÁ (*zamumlá*): Ještě mu teče mlíko po bradě!

FRANK (*pokračuje*): A protože vy jí bezpochyby hodláte předložit jiné návrhy, musím ji okamžitě seznámit se svým rozhodnutím.

(*Paní Warrenová i Crofts na něho vytřeští oči. Frank začne vybroušeně recitovat*)

Jedině ten, kdo sudby své se bojí,

či ten, kdo ví, že nemá cenu žádnou,

jedině ten má strach vzít výhru svoji

a vsadit ji na jednu kartu zrádnou.

(Dveře se při jeho recitaci otevrou a vstoupí Vivie s Praedem. Frank přestane. Praed odloží klobouk na skříňku. Celá společnost se začne okamžitě chovat slušněji. Crofts sundá nohy z lavice a uvolní místo Praedovi, který si přisedne ke krbu. Paní Warrenová se přestane chovat nenuceně a uchýlí se do hašteřivosti)

PANÍ WARRENOVÁ: Prosím tě, kde jsi byla, Vivie?

VIVIE *(si sundá klobouk a hodí jej ledabyly na stůl)*: Na kopci.

PANÍ WARRENOVÁ: Měla jsi mi to říct, a ne si odejít jen tak pryč. Jak jsem mohla vědět, co se s tebou děje — a zvlášť teď, když už je noc.

VIVIE *(jde ke dveřím do vnitřního pokoje a otevře je; matky si nevšímá)*: A jak to uděláme s večerí? Budeme jady asi dost namačkaní.

PANÍ WARRENOVÁ: Slyšela jsi, co jsem ti povídala, Vivie?

VIVIE *(tiše)*: Slyšela, máti. *(Vrátí se ke komplikaci s večerí)* Kolik je nás? *(Počítá)* Jeden, dva, tři, čtyři, pět, šest. Dva budou musít bohužel počkat, až se ostatní navečeří. Paní Alisonová má talíře a příbory jen pro čtyři osoby.

PRAED: Se mnou si starosti nedělejte, já —

VIVIE: Máte za sebou dlouhou procházku, pane Praede, a musíte mít jistě hlad. Dostanete večerí hned. Já mohu počkat. Potřebuji jednoho člověka, aby čekal se mnou. Máte hlad, Franku?

FRANK: Vůbec ne — nemám na jídlo ani pomyšlení.

PANÍ WARRENOVÁ *(Croftsovi)*: Ty taky ne, Georgi. Můžeš počkat.

CROFTS: A proč zrovna já? Vždyť jsem od svačiny neměl v ústech. Copak nemůže čekat Sam?

FRANK: Vy chcete mého ubohého tatíčka mořit hladem?

PASTOR GARDNER *(nedůtklivě)*: Dovolte mi, abych mluvil sám za sebe, mladíku. Velice rád počkám.

VIVIE *(rozhodně)*: Není třeba. Stačí dva. *(Otevře dveře do vnitřního pokoje)* Nabídněte laskavě máti své rámě, pane pastore. *(Pastor Gardner nabídne rámě paní Warrenové a odejdou do vedlejší místnosti. Za nimi jdou Praed a Crofts. Až na Praeda s tímto uspořádáním nikdo nesouhlasí, ale nevědí, jak oponovat. Vivie stojí u dveří a dívá se za nimi)*

Můžete se vmáčknot do tamtoho rohu, pane Praede? Je tam málo místa, že? Pozor ať si nezabíléte kabát o zeď — tak, výborně. Už sedíte pohodlně?

PRAED *(zevnitř)*: Naprosto pohodlně.

PANÍ WARRENOVÁ *(zevnitř)*: Nech nám otevřené dveře, Vivinko. *(Frank se podívá na Vivie, pak jde tiše k hlavním dveřím a pomalu je otevře dokořán)*

Pane na nebi, je tu průvan! Radši ty dveře zavři, Vivinko.

(Vivie je okamžitě zavře, a Frank nehlučně zavře hlavní dveře)

FRANK *(jáá)*: Prima! Už jsme se jich zbavili. Tak co, Vivíku, jak se vám líbí můj šéf?

VIVIE *(vážně, zamysleně)*: Ani jsem s ním pořádně nemluvila. Nedělá zrovna dojem, že je bůhvíjak chytrý.

FRANK: No, on ale táta není takový mamlas, jak vypadá. Působí tu jako pastor, víte, a tak musí ze sebe dělat mnohem většího idiota, než ve skutečnosti je. Ba ne, šéfík je docela fajn. Je mi chudinka o moc sympatičtější, než byste řekla. On to myslí dobře. A jak se s ním budete snášet vy?

VIVIE *(dost tvrdě)*: Mám dojem, že v mém budoucím životě bude váš otec figurovat poměrně málo, stejně jako ostatní členové matčina starého kroužku, snad ještě s výjimkou Praeda. Jaký je váš názor na mou máti?

FRANK: Naprosto upřímně?

VIVIE: Ano, naprosto upřímně.

FRANK: Že je to úplně fantastická ženská. Ale člověk aby si na ni dával majzla, ne? A ten Crofts, no maucta.

VIVIE: To je společnost, Franku, co?

FRANK: To je sebranka, co?

VIVIE *(jimi hluboce pohrdá)*: Kdybych si myslila, že to se mnou takhle dopadne, že ze mne bude takový flákač, že se budu bez cíle potácet od snídaně k večerí, bez páteře, bez jakéhokoli charakteru, podřezala bych si žíly a bez váhání vykrvácela.

FRANK: Ale to byste přece neudělala. Proč by měli dřít, když si můžou dovolit žít bez práce? Já bych si dal taky líbit takhle šťastný život. Ba ne, ba ne, oni nemají žádnou

formu, a to je, proti čemu já mám námitky. Nemá to úroveň: je to zřušované, úplně fantasticky zřušované.

VIVIE: A vy si myslíte, že budete mít v Croftsových letech lepší formu, když nebudete pracovat?

FRANK: No samozřejmě — já budu mít formu úplně fantastickou. Ale Vivík nesmí dělat svému chlapečkovi kázání; chlapeček si stejně nedá říct. *(Snaží se vzít její obličej do svých dlaní)*

VIVIE *(mu prudce srazí ruce)*: Nechte toho. Hráti si s chlapečkem, na to nemá dnes večer Vivík náladu.

FRANK: Ale to je surovost!

VIVIE *(si na něho dupne)*: Mluvte vážně. Já si nedělám legraci.

FRANK: Dobrá. Bavme se tedy učeně. Je-li pak vám známo, slečno Warrenová, že podle souhlasného názoru všech nejpokrokovějších myslitelů dnešní doby je v moderní civilizované společnosti polovina všech nemocí zaviněna neukojeným hladem po lásce v mladém věku? Z toho plyne, že já —

VIVIE *(ho přerušuje)*: Začínáte mě nudit. *(Otevře dveře do vedlejší místnosti)* Už by tam bylo pro Franka místo? Má tu řeči o neukojeném hladu.

PANÍ WARRENOVÁ *(zevnitř)*: Samozřejmě. *(Je slyšet cinkání příborů a skleniček, jak je posouvá na stole)* A je to: sem se vejde vedle mě. Pojďte si sednout, pane Franku.

FRANK *(jde; stranou říká Vivie)*: Za tohle se chlapeček Vivíkovi pomstí. Fantasticky! *(Odejde do vedlejší místnosti)*

PANÍ WARRENOVÁ *(zevnitř)*: Pojď taky, Vivínečko. Vždyť už se ti musí dělat z hladu mdlo.

(Vstoupí, za ní Crofts, který ještě s nápadnou zdvořilostí přidržuje Vivie dveře. Vivie se na něho ani nepodívá a projde do vedlejší místnosti; Crofts za ní dveře zase zavře)

Ale Georgi, ty přece nemůžeš mít dost, nic jsi nejedl. CROFTS: Ale. Měl jsem jenom žízeň. *(Vrazí ruce do kapes a začne chodit po místnosti, nervózně a zamračeně)*

PANÍ WARRENOVÁ: To já se zas ráda najím pořádně. Ale plátek rostbifu, sýr a hlávkový salát, to taky něco vydá.

(Vzdychne si, že se nenajedla dosyta, a posadí se líně ke stolu)

CROFTS: Pročpak to štěně pořád podporuješ?

PANÍ WARRENOVÁ *(okamžitě ve střehu)*: Hele, Georgi, že ty máš s tou holkou nějaké úmysly. Já vím, jak jsi po ní koukal, dávala jsem pozor. Ale pamatuj si, já tě znám, a vím, co tvoje koukání znamená.

CROFTS: Snad se na ni můžu podívat, ne? To není nic špatného.

PANÍ WARRENOVÁ: Jestli tady uvidím takové ty tvoje semhle támhle, tak s tebou vyrazím dveře a pošlu tě zpátky do Londýna. Jeden dceřin malíček má pro mne větší cenu než celé tvé tělo i duše dohromady.

(Crofts se této věě opovržlivě usměje)

(Paní Warrenová se trochu začervená, že se jí nepodařilo zapůsobit na něho dojemem teatrálně obětavé matky, a dodá slaběji)

Uklidni se. To štěně nemá o nic větší šanci než ty.

CROFTS: Copak člověk nemůže projevit o děvče zájem?

PANÍ WARRENOVÁ: Člověk jako ty ne.

CROFTS: Jak je stará?

PANÍ WARRENOVÁ: Do toho ti nic není.

CROFTS: Proč s tím děláš takové tajnosti?

PANÍ WARRENOVÁ: Protože chci.

CROFTS: No, mně ještě není padesát: majetek mám pořád stejně slušný —

PANÍ WARRENOVÁ *(ho přerušuje)*: Aby ne, ty mizero, taková držgrešle.

CROFTS *(pokračuje)*: A baroneta taky neseženeš každý den. Najdi mi druhého člověka v mém postavení, který by tě vydržel mít za tchyni. Tak proč by se nemohla za mne provdat?

PANÍ WARRENOVÁ: Za tebe?

CROFTS: Mohli bychom si žít ve třech docela krásně. Já bych umřel dřív než ona, a z ní by byla zdravá, energická vdova se spoustou peněz. Pročpak ne? Tenhle nápad mi klíčil v hlavě, když jsem byl s tím pitomcem na procházce.

PANÍ WARRENOVÁ *(pobouřeně)*: Takový nápad, ten ti v hlavě klíčí, já vím.

CROFTS

(Crofts se zastaví, a oba se na sebe podívají; ona upřeně, s jakkousi bázní, zakrytou pohrdavým odporem; on pokradmu, se smyslným zábleskem v očích a chlípým úsměvem, pokouší ji)

(protože u ní nenachází žádné sympatie, mluví náhle starostlivě a naléhavě): Podívej se, Kitty, ty jsi přece rozumná ženská, ty nemáš zapotřebí předstírat nějakou morálku. Už se tě na nic ptát nebudu a ty mi taky nemusíš odpovídat. Já jí dám připsat celý svůj majetek, a jestli chceš dostat o svatbě pro sebe šek, můžeš jmenovat jakoukoli částku — tedy rozumnou částku.

PANÍ WARRENOVÁ: Tak až sem jsi to dopracoval, Georgi — jako všichni vyšeptalí seladonové.

CROFTS

(divoce): Polib mi šos!

(Paní Warrenová vstane a zuřivě se na něho otočí, ale vtom se otevrou dveře a do vedlejší místnosti je slyšet, že se ostatní vracejí. Crofts se nemůže ovládnout, a proto rychle odejde z domku pryč. Vstoupí pastor)

PASTOR GARDNER *(se rozhlíží):* Kdepak je sir George?

PANÍ WARRENOVÁ: Šel si ven zakouřit. *(Jde ke krbu a otočí se k Pastorovi zády, aby se vzpamatovala)*

(Pastor si jde ke stolu pro klobouk. Mezitím vstoupí Vivie a za ní Frank, který klesne do nejbližší židle, jako by byl nesmírně vyčerpán)

(Paní Warrenová se ohlédne po Vivie a zeptá se jí s velice nucenou mateřskou účastí)

Najedla ses dobře, Vivinečko?

VIVIE:

Jako když vaří paní Alisonová. Její večere znáš. *(Obrátí se k Frankovi a pohladí ho)* Chudáček Frank! Rostbif mu snědli, a tak měl jen chléb se sýrem a zázvorovou limonádu, jinak nic. *(Vážně, jako by už bylo pro jeden večer žertování dost)* Ta paní Alisonová má ale strašné máslo. Musím koupit dole v krámu jiné.

FRANK: Čím dřív, tím líp.

(Vivie jde k svému stolku a poznamenává si, že má objednat máslo. Z vedlejší místnosti přichází Praed, zastrkává si šátek, kterého užíval místo ubrousku)

PASTOR GARDNER: Měli bychom pomýšlet na návrat domů,

Franku. Maminka ještě neví, že budeme mít hosty.

PRAED: My se vás tak naobtěžujem.

FRANK: Ale vůbec ne, Praede, máteř bude jenom ráda, že jste přišli. Ona je totiž fakticky intelektuál a má smysl pro umění; a jak je rok dlouhý se stýká jenom se šéfíkem. Dovedete si představit, jak to asi povznáší ducha. *(Pastorovi)* No, intelektuál přece nejší, tati, ani nemáš umělecké sklony, že ne? Tak jen pěkně odveď Praeda domů. Já tu zůstanu a budu se bavit s paní Warrenovou. Crofts se si vyzvedni na zahradě, může dělat společníka našemu buldokovi.

PRAED

(si bere klobouk se skříňky a jde až k Frankovi): Pojdte s námi, Franku. Paní Warrenová a Vivie se už moc dlouho neviděly a kvůli nám neměly ještě ani chvíličku pro sebe.

FRANK

(změkl a dívá se na Praeda s romantickým obdivem): No ovšem. Ani jsem si to neuvědomil. Mockrát děkuju, že jste mi to připomněl. Praddy — dokonalý džentlmen. Ideál mého života — byl, je a bude. *(Vstane, chce odejít, ale zastaví se mezi oběma muži. Položí Praedovi ruku na rameno)* Škoda, že nejste mým tátou vy, a ne tenhle nedůstojný pán! *(Položí druhou ruku na rameno otci)*

PASTOR GARDNER *(nadutě):* Ticho, mladý muži, ticho. Rouháte se.

PANÍ WARRENOVÁ *(se srdečně směje):* Měl bys ho trochu držet na uzdě, Same. Dobrou noc. Hele, že pozdravuju George a posílám mu klobouk a hůl.

PASTOR GARDNER *(je bere):* Dobrou noc. *(Podají si ruce. Když jde kolem Vivie, podá si ruce také s ní a dá jí dobrou noc. Potom zvukně rozkáže Frankovi)* Domů, mladíku. A hned! *(Odejde)*

(Mezitím si vzal Frank čepici ze skříňky a pušku, ležící na poličce. Praed si podá ruku s paní Warrenovou a s Vivie a odchází. Paní Warrenová jej mimoděk doprovází ke dveřím a dívá se za ním, jak jde přes zahradu. Frank loudí na Vivie němě hubičku; ona se však na něho přísně podívá, vezme ze svého stolku pár knih a papírů a posadí se s tím k prostřednímu stolu, aby byla u světla)

FRANK (*bere u dveří paní Warrenovou za ruku*): Dobrou noc, přehraha paní Warrenová. (*Stiskne jí ruku*)
 (*Paní Warrenová mu ji vytrhne a sevře rty; vypadá, jako by chtěla Frankovi napohlavkovat. Frank se zlomyslně zasměje a uteče. Zabouchne za sebou dveře*)

PANÍ WARRENOVÁ (*se vrací na své místo ke stolu, proti Vivie, smířená s tím, že se bude celý večer nudit, když muži odešli*): Tomu ale jede huba, co? Člověk nemá chvilku pokoj. (*Posadí se*)
 A ty mu nadrůžuješ, jak jsem si všimla. To mi nedělej, Vivinečko. Je to normální budižkničemu, to já poznám.

VIVIE: Je, já vím, chudák Frank je absolutně k ničemu. Budu se ho musít nějak zbavit. Sice za to nestojí, chudáček, ale přece mě ho jenom bude líto. A ten Crofts, ten taky zrovna nevypadá, že je k něčemu, víd?

PANÍ WARRENOVÁ (*podrážděná Vivieiným chladným tónem*): Jak můžeš, holka, takhle mluvit o mužských, když o nich nic nevíš? Raději se smiř s tím, že budeš sira George Croftse vídat dost často; on je totiž můj přítel.

VIVIE (*netečně*): Proč? Copak ty si představuješ, že se teď budeme vyskytovat spolu — tedy ty a já?

PANÍ WARRENOVÁ (*otvírá na ni oči*): Samozřejmě — až do té doby, co se vdáš. Na univerzitu se už vracet nebudeš.

VIVIE: A ty se domníváš, že ti bude můj životní styl vyhovovat? To tedy pochybuji.

PANÍ WARRENOVÁ: Tvůj životní styl? Co je to?

VIVIE (*rozřezává stránku v knize nožem, zavěšeným na řetízku u pasu*): Tebe skutečně nenapadlo, máti, že mám svůj vlastní životní styl, tak jako jiní lidé?

PANÍ WARRENOVÁ: Co mi to tu vykládáš za nesmysly? Chceš mi snad dokázat, že jsi samostatná, protože jsi ve škole nepropadla? Nežvaň, Vivie.

VIVIE (*shovívavě*): A víc mi na tohle téma už říct nechceš, víd?

PANÍ WARRENOVÁ (*je zmatená, pak zlostně*): Pořád mně klást takovéhle otázky. (*Zuřivě*) Hubu drž.

(*Vivie pracuje klidně dál, neztrácí čas a neříká nic*)

Ty a životní styl! To tak ještě! A co dál? (*Podívá se znovu na Vivie. Žádná odpověď*) Ty budeš mít takový životný styl,

jaký já budu chtít, rozumíš. (*Další pauza*) Já jsem si toho dobře všimla. Od té doby, co jsi udělala to kolokvium či jak se to jmenuje, nosíš nos nahoru. Jestli si myslíš, že ti to budu trpět, tak to jsi teda vedle. Čím dřív na to přijdeš, tím líp pro tebe. (*Mumlá si*) Víc mi na tohle téma říci nechceš! Já ti dám. (*Zase zvýší rozzlobeně hlas*) Víš ty vůbec, s kým mluvíš?

VIVIE (*se podívá na ni přes stůl, ale nezvedne hlavu od knihy*): Nevím. Kdo jsi vlastně? Co jsi zač?

PANÍ WARRENOVÁ (*vstane, popadá dech*): Ty smrade drzá!

VIVIE: Mou pověst, mé společenské postavení i zaměstnání, jemuž se chci věnovat, znají všichni. O tobě nevím nic. Řekni mi laskavě: jaký životní styl mám tedy sdílet s tebou a se sirem Georgem Croftsem?

PANÍ WARRENOVÁ: Dej si pozor. Nebo udělám něco, čeho budu potom litovat. A ty taky.

VIVIE (*chladnokrevně odsune knihy stranou*): Nu tak tedy dobře. K tomuto tématu se vrátíme, až budeš lépe schopna o něm hovořit. (*Podívá se na matku kriticky*) Měla bys víc chodit na procházku a trochu hrát tenis, to by tě posílilo. Jsi totiž ve velice špatné kondici; když jsi dneska šla na kopec, musela ses každých dvacet metrů zastavit, jak jsi lapala po dechu. A tvá zápěstí, to jsou jen roličky sádla, nic víc. Podívej, jak mají vypadat. (*Ukáže své zápěstí*)

PANÍ WARRENOVÁ (*se na ni bezmocně dívá, pak začne fňukat*): Vivie —

VIVIE (*ostře vyskočí*): Nezačíněj mi tu s pláčem, buď tak laskavá. Všechno se tady může, ale fňukání nesnesu. Jestli nepřestaneš, odejdu.

PANÍ WARRENOVÁ (*lítostivě*): Jak jen můžeš na mě být tak tvrdá, Vivinko? Copak na tebe nemám vůbec žádné právo? Vždyť jsem tvoje matka!

VIVIE: Skutečně?

PANÍ WARRENOVÁ (*poděšeně*): Jak to, skutečně! Pane na nebi, Vivie!

VIVIE: A kde tedy máme příbuzné? Kde je můj otec? Kde jsou přátelé naší rodiny? Ty na mne uplatňuješ své právo matky: právo říkat, že jsem hloupé dítě, právo mluvit se

mnou tak, jak si žádná profesorka na univerzitě nedovolí, právo diktovat mi, jak mám žít, právo seznamovat mě násilím s chlapem, ze kterého sprostáctví přímo čpí. Než se budu obtěžovat vyvracením tvých nároků, ráda bych zjistila, jestli vůbec nějaké máš.

PANÍ WARRENOVÁ (*ztrácí rovnováhu, vrhá se před ni na kolena*): Ne ne. Přestaň. Dost. Já jsem tvoje matka; přísahám, že jsem. Přece se nechceš postavit proti mně — ty, moje vlastní dítě, to je proti přírodě. Věříš mi, vid', že mi věříš? Řekni, že mi věříš.

VIVIE: Kdo je můj otec?

PANÍ WARRENOVÁ: Ty nevíš, na co se mě ptáš. Já ti to nemůžu prozradit.

VIVIE (*rozhodně*): Ale můžeš, můžeš, jen chtít. Mám právo to vědět, a ty to dobře víš. Prosím, můžeš mi to odmítnout říct, ale v tom případě jsme se viděly zítra ráno naposledy.

PANÍ WARRENOVÁ: A tohle já musím poslouchat. Takhle se mnou mluvit. Přece bys mě neopustila. Ty bys mě ani nemohla opustit!

VIVIE (*bezohledně*): Mohla. Když se mi takhle vytáčíš, tak s největším klidem. (*Otrěse se hnusem*) Jak mám vědět, že mi nekoluje v žilách nakažená krev toho brutálního darmošlapy?

PANÍ WARRENOVÁ: Ne ne, přísahám, že to není on, ani žádný jiný z lidí, které jsi zatím poznala. Alespoň tohle vím naprosto jistě.

VIVIE (*Vivie upře na matku oči; pochopila význam této věty*) (*pomalou*): Tak tohle víš naprosto jistě. Alespoň tohle. Ach! Čili nic víc už určitě nevíš. (*zamyšleně*) Aha. (*Paní Warrenová zaboří obličej do dlaní*)
Nech toho, máti, tenhle pocit ty vůbec nemáš, to víš sama nejlíp.

(*Paní Warrenová spustí ruce a podívá se prosebně na Vivie*)
(*Vivie vytáhne hodinky a říká*)

Snad by to pro dnešek stačilo, ne? V kolik hodin budeš chtít snídat? Nebude na tebe v půl deváté příliš brzo?

PANÍ WARRENOVÁ (*divoce*): Panebože, co ty jsi za ženskou?

VIVIE (*chladně*): Jsem taková, jakých je, doufám, na světě většina. Jinak totiž nechápu, že by svět mohl fungovat. No tak. (*Vezme matku za ruce a resolutně ji zvedne*) Vzpa-matuj se. Takhle je to lepší.

PANÍ WARRENOVÁ (*haštevivě*): Jsi na mne hrubá, Vivie. Moc.

VIVIE: Nesmysl. A co takhle do postele? Je deset pryč.

PANÍ WARRENOVÁ (*vášnivě*): Proč bych si měla jít lehnout? Myslíš, že bych mohla spát?

VIVIE: Proč ne? Já spát budu.

PANÍ WARRENOVÁ: Ty! Ty nemáš srdce. (*Náhle začne mluvit přirozeně, jako žena z lidu, z její řeči zmizela předstíraná mateřská autorita a objevilo se skutečné přesvědčení a rozhořčení*) Já to trpět nebudu, já tu nespravedlnost snášet nebudu. Jakým právem se nade mnou takhle vyvyšuješ? Mně do očí se budeš chlubit, co jsi — mně, která ti k tomu poskytla příležitost? A jakou příležitost jsem měla já? Styď se! Špatná dcera jsi. Jsi nafoukaný snob!

VIVIE (*je chladná a rozhodná, ale už si tak nevěří, její odpovědi, které ji dosud připadaly přesvědčivé, rozumné a silné, najednou vedle nového matčina tónu znějí dutě a poněkud snobsky*): Já se nad tebe nikterak nevyvyšuju, to tě nesmí ani napadnout. Ty jsi na mne zaútočila konvenční autoritou matky, já se bránila konvenční nadřazeností počestné ženy. Říkám ti upřímně, nehodlám z tvé strany trpět žádné nesmysly, až jich necháš, očekávám, že zase ty nebudeš trpět nesmysly z mé strany. Vždycky však budu respektovat tvoje právo na vlastní názor a na vlastní životní styl.

PANÍ WARRENOVÁ: Vlastní názor! Vlastní životní styl! Lidi, slyšíte to? Ty si myslíš, že jsem byla vychovávána jako ty? Abych si mohla vybrat, jak chci žít? Ty si myslíš, že jsem si dělala, co jsem chtěla a co jsem považovala za správné. Že bych radši nešla na univerzitu a nedělala dámu, jen mít k tomu příležitost?

VIVIE: Každý si může nějak vybrat, máti, i ta nejchudší holka na světě. Ne sice zrovna jestli chce být anglickou královnou nebo univerzitní profesorkou, ale třeba jestli chce

sbírat staré hadry nebo prodávat květiny, podle toho, jaký má vkus. Lidé vždycky dávají prostředí vinu za to, jací jsou. Já na prostředí nevěřím. Ve světě se uplatňují lidé, kteří nic neočekávají, kteří si prostředí a příležitost hledají, a když je nenajdou, tak si je dokáží sami vytvořit.

PANÍ WARRENOVÁ: To se to mluví, to se to moc snadno mluví!

Hele, chceš vědět, v jakém prostředí jsem žila já? A jakou jsem já měla příležitost?

VIVIE: Ano. Bude moc dobře, když mi to řekneš. Nechceš se posadit?

PANÍ WARRENOVÁ: Já si sednu, jen se neboj, já si sednu. (*Postaví si energicky židli kupředu a posadí se. Na Vivie, ač nechce, to dělá silný dojem*) Víš, co byla tvoje bába?

VIVIE: Ne.

PANÍ WARRENOVÁ: Ne, nevíš. Ale já jo. Tvrdila o sobě, že je vdova, a měla v dokách krámek, ve kterém smažila ryby a z toho živila sebe a čtyři dcery. Já a Líza jsme byly vlastní sestry; obě jsme byly hezké a dobře stavěné. Zřejmě byl náš táta dobře živený; máma předstírala, že to byl džentlmen; no, já nevím. Ty druhé dvě sestry byly nevlastní — mrňavé, ošklivé, vypadaly, jako když umírají hladem, dřely od rána do noci, prostě poctivé chudinky. Div jsme je s Lízou neutloukly, jenomže máma div nezabila nás, musily jsme je nechat na pokoji. Ty dvě byly tedy počestné. A kam to s tou počestností dotáhly? Já ti to povím. Jedna dělala ve fabrice na bělobu, dvanáct hodin denně, za devět šilasů týdně, a zemřela na otravu olovem. Myslíla, že jí jenom trošku zchromnou ruce, na to byla připravená, ale umřela. Druhou nám vždycky dávali za vzor, protože si vzala dělníka z námořnických potravinářských skladů, a za osmnáct šilasů týdně měla byt i tři děti jako ze škatulky — dokud on nezačal chlastat. Že se jim ta počestnost vyplatila, co?

VIVIE (*teď pozorně naslouchá*): A to se vám nelíbilo?

PANÍ WARRENOVÁ: Ne. Líze ne, to si piš, ta měla v sobě víc gajsta.

My jsme obě chodily do církevní školy — tím jsme se vytahovaly nad dětmi, co nic nevěděly a nikam nechodily,

dělaly jsme ze sebe dámy — až jednoho krásného večera Líza vzala roha a už se do školy nikdy nevrátila. Ředitelka si určitě myslila, že to udělám po ní taky, protože mě náš pastor v jednom kuse varoval, že Líza nakonec skočí z mostu do řeky. Nic jiného si ten trouba neuměl představit. Jenomže já se víc bála té fabriky než řeky. Ty by ses na mém místě nechovala jinak. Ten pastor mi našel místo, myla jsem nádobí v nealkoholické restauraci, kdo chtěl pít něco jiného, tomu se pro to došlo. Pak jsem dělala číšnici, a potom jsem šla dělat do výčepu na waterlooské nádraží, čtrnáct hodin denně jsem nalávala a myla sklenice, a za to jsem měla čtyři šilasy týdně, byt a stravu. To už se považovalo u mě za kariéru. No a jednou večer, byla zima, já byla tak utahaná, že jsem usínala vestoje, kdo nepříjde na štamprli jako Lízinka, kožich až na paty, nastrojená, spokojená, a v kabelce fůru peněz.

VIVIE (*zachmuřeně*): Moje teta Líza.

PANÍ WARRENOVÁ: Ano. A buď ráda, že ji máš. Teď si žije ve Winchesteru, blízko katedrály, a patří mezi nejváženější dámy z celého města, a to se budeš divit, dělá holkám na plese garde. Jo, Líza a skočit do řeky, ani nápad. Ty mi trochu Lízou připomínáš, ona byla prvotřídní obchodnice — od samého začátku šetřila — vždycky dávala pozor, aby na ní nebylo vidět, co dělá, nikdy neztratila hlavu, nikdy nepropásla ani jednu příležitost. Když viděla, že už jsem vyrostla a vypadám k světu, nahnula se ke mně přes pult a řekla: „Co tu děláš, ty troubo? Takhle tu utrácet zdraví a krásu a jiní na tobě mají vydělávat?“ Líza šetřila na vlastní dům v Bruselu a že prý ve dvou se to bude šetřit rychleji. Tak mi půjčila nějaké peníze do začátku. Já jsem byla šetrná, zaplatila jsem nejdřív dluh a potom vstoupila do jejího podniku jako společnice. A proč taky ne? Ten bruselský dům byl opravdu prvotřídní, a pro ženskou to bylo o moc lepší pracoviště než ta fabrika, kde dostala teta Jane tu otravu. A jak zacházeli se mnou, v té kuchyni nebo v nádraží-

ním výčepu nebo i doma, tak jsme my s našimi děvčaty nikdy nezacházely. Nebo jsem měla zůstat u výčepu a ve čtyřiceti být úplně oddělaná a sešlá?

VIVIE (*teď už ji to nesmírně zajímá*): Ale proč sis vybrala zrovna tenhle podnik? Přece šetřit a dobře hospodařit, to musí mít úspěch v každém podnikání.

PANÍ WARRENOVÁ: No jo, šetřit. Ale z jaké jiné živnosti může ženská šetřit, prosím tě? Když máš čtyři šilasy týdně, mohla bys dávat peníze stranou a chodit slušně oblečená? To bych tě ráda viděla. Samo sebou, když je ženská ošklivá a víc si vydělat nemůže, nebo když má talent na muziku, na divadlo nebo na noviny, to je něco jiného. Ale my jsme s Lízou takovýchle talent neměly, my jsme jenom dobře vypadaly a uměly jsme vyhovět pánům, na to jsme zase talent měly. Co si myslíš, že jsme byly takoví pitomci a nechaly jiné, aby těžili z našeho zevnějšku, a my u nich dělaly prodavačky, výčepní nebo číšnice, když jsme měly příležitost svůj zevnějšek samy zpeněžit a shrábnout místo hladové mzdy celý výdělek? To tak akorát.

VIVIE: K tomu jste jistě měly plné právo — z obchodního hlediska.

PANÍ WARRENOVÁ: Ale, vůbec z každého hlediska. K čemu se vychovávají počestné holky, no? Aby nachytaly nějakého boháče, provdalý se za něho a dostaly jeho peníze! Jako by svatební obřad dělal tuhleto záležitost morální nebo nemorální. Svět je takový pokrytec, že se mi z něho zvedá žaludek! My jsme s Lízou musely pracovat, šetřit a počítat jako každý jiný, jinak jsme neměly nic jako ty ožralé, líné holky, co si myslí, že jim štěstí vydrží až do smrti. (*Velice energicky*) Takovými lidmi prostě pohrdám; nemají absolutně žádný charakter, a jestli něco u ženské nesnáším, tak je to bezcharakternost.

VIVIE: Ale máti, ruku na srdce, charakter ženy, jak ty tomu říkáš, přece spočívá mimo jiné v tom, že žena má absolutní nechuť získávat peníze takovým způsobem.

PANÍ WARRENOVÁ: No pochopitelně. Vydělávat si peníze prací,

to se hnusí každému, ale přece to lidi dělat musejí. Koli-krát mně bylo takové ubohé holky líto, utahaná, otrávená, a musí se snažit vyhovět mužskému, na kterém jí pindajs záleží, třeba je napůl ožralý a myslí si, že je kdovíjak příjemný, když ji ochmatává; vydržet takovýhle hnus, to se té holce slovem ani nedá zaplatit! Ale i taková nepříjemnost se musí snést, každé zaměstnání má světlé i stinné stránky, například ošetřovatelky v nemocnicích, no prostě všechno. Tohleto žádná ženská nedělá proto, že ji to snad baví; jenom když si o tom povídají nábožní lidé, tak to vypadá, jako by to byly samé růže a žádné trní.

VIVIE: Přesto však se domníváš, že to stojí za to. Protože se to vyplatí.

PANÍ WARRENOVÁ: Samo sebou že se to vyplatí, když holka dobře vypadá, když dokáže nepodlehnout každému pokušení, když je dobře vedená a má rozum. Žádné lepší zaměstnání pro ni neexistuje. Odjakživa jsem přesvědčena, že to tak nemá být. Určitě to není takhle správné, Vivie, že pro ženy nejsou na světě vhodnější příležitosti. Z toho neslevím ani čárku: je to špatné. Jenomže je to tak, a ať je to dobře nebo špatně, holka z toho musí vytěžit, co se dá. Dámě se to pochopitelně nevyplatí. Kdyby ses na tohle řemeslo vrhla ty, byla by to blbost, ale stejně velká blbost by byla, kdybych se já tehdy vrhla na něco jiného.

VIVIE (*se stále větším pohnutím*): Máti, dejme tomu, že bychom teď my dvě byly stejně chudé jako ty v těch hrozných dobách, myslíš, že bys mně neradila, abych hledala zaměstnání v nádražní restauraci, nebo abych si vzala dělníka, nebo abych šla dokonce sama dělat do továrny?

PANÍ WARRENOVÁ (*uraženě*): Ani by mě to nenapadlo. Ty máš taky představy o své matce! Jak jinak by si člověk uprostřed té otročiny a hladu zachoval úctu sám k sobě? A jakou cenu má ženská? Jakou cenu má život, když člověk ztratí sebeúctu? Proč myslíš, že jsem nezávislá? Proč jsem mohla dopřát dceři prvotřídní vzdělání, když jiné ženské jsou utopené v bahně, třebas měly stejnou příležitost jako já? Protože jsem nikdy neztratila úctu

sama k sobě, protože jsem se dovedla vždycky ovládat. A proč si váží Lízy v biskupském sídelním městě? Ze stejných důvodů. Kde myslíš, že bychom teď byly, kdybychom se byly řídily pitomostmi toho pastora? Drhly bychom podlahu za půldruhého šilasu denně, a nakonec by nás čekal obecní starobinec. Nedávej se svést ze správné cesty lidmi, kteří neznají svět, děvenko. Jediný způsob, jak se může o sebe žena slušně postarat, je být hodná na nějakého mužského, který si může dovolit být hodný na ni. Jestli jsou ze stejné společenské vrstvy, ať ho donutí, aby se s ní oženil, ale jestli je společensky hluboko pod ním, nemůže se svatbou počítat. A proč by taky? Stejně by jí z toho štěstí nekvetlo. Zepť se jaké chceš londýnské milostpaní, která má dcery, a řekne ti totéž. Jediný rozdíl je v tom, že já ti to řeknu rovně a jasně, kdežto ona ti to zabalí do servítka.

VIVIE (*se na ni fascinovaně dívá*): Ty jsi ohromná žena, máti — ty jsi silnější než celá Anglie. Ale to nemáš vůbec žádně pochybnosti? Ty se, čestné slovo, ani trošku — ani trošku nestydíš?

PANÍ WARRENOVÁ: To víš, holka, stydět se, to patří ke slušnému chování, to se od ženské vždycky očekává. Ženy musejí předstírat, že cítí strašlivou spoustu věcí, které necítí vůbec. Líza se na mne zlobívala, že o tom tak otevřeně mluvím. Ona vždycky tvrdila, že kdyby se dostatečně poučily z toho, co se jim děje před očima, nemusilo by se jim to vykládat. Ale to víš, Líza halt byla dokonalá dáma, ta vždycky měla tyhlety správné instinkty, a já byla odjakživa trochu vulgárnější, no. A když jsi mi posílala fotografie, já ti mívala takovou radost, že rosteš do podoby Líze, máš úplně ty její vznešené, umíněné způsoby. Ale říkat jednu věc, když všichni vědí, že myslím druhou věc, to nestrpím. K čemu takové pokrytectví je? Když už lidi tenhle svět ženám zařídili takhle, nemá cenu předstírat, že je zařízen opačně. Ba ne, já se ve skutečnosti nikdy za nic nestyděla. Já si myslím, že spíš mám právo být na to hrdá; vedly jsme

vždycky všechno beze všech skandálů, nikdo nemohl nikdy proti nám říct ani slovíčko. A o děvčata jsme se taky postaraly dobře. Některé to dotáhly daleko. Jedna si dokonce vzala velvyslance. Ale to víš, o těchhle věcech si teď netroufám vůbec mluvit, co by si o nás lidé mysleli! (*Živne*) Páni, na mne jde vážně spaní. (*Líně se protáhne, protože se jí ulevilo, a je připravena v noci klidně odpočívat*)

VIVIE: Mám dojem, že to teď budu já, kdo nebude spát. (*Jde ke skřínce a zapálí svíci. Pak zhasí lampu, místnost potemní*) Ještě trochu vyvětrám, než zamknu.

(*Otevře dveře, venku svítí měsíc*)

To je krásná noc, podívej.

(*Rozhrne záclony na okně, krajina je zalita měsíčním světlem, nad Blackdownem je úplňk*)

PANÍ WARRENOVÁ (*se letmo podívá*): Ano, Vivinko, jenom dávej pozor, ať se nenastydneš. Noční vzduch je jed.

VIVIE (*pohrdavě*): Nesmysl.

PANÍ WARRENOVÁ (*haštefivě*): Já vím, podle tebe je nesmysl všechno, co řeknu já.

VIVIE (*se rychle k ní otočí*): Ne, vážně ne, máti. Dneska večer jsi mě dokonale přesvědčila, ačkoliv jsem si to představovala obráceně. Pojď, ode dneška budeme dobré kamarádky.

PANÍ WARRENOVÁ (*trochu smutně vrtí hlavou*): Takže až dosud jsme nebyly. No, asi se budu muset poddat. Líza taky vždycky nade mnou vyhrála a teď můžu totéž čekat od tebe.

VIVIE: Na tom přece nezáleží. Dobrou noc, matinko. (*Obejme paní Warrenovou*)

PANÍ WARRENOVÁ (*pošetile*): A že jsem tě vychovala dobře, vid', holčičko?

VIVIE: Vychovala.

PANÍ WARRENOVÁ: A že za to budeš na svou matinku hodná, vid'?

VIVIE: Budu, matinko. (*Políbí ji*) Dobrou noc.

PANÍ WARRENOVÁ (*horoucně*): Pán Bůh ti žehnej, Vivinečko, drahoušku — žehná ti tvá matka. (*Obejme dceru, jako by ji chránila, a instinktivně pohlédne vzhůru, jako by svolávala požehnání*)

TŘETÍ DĚJSTVÍ

Druhý den dopoledne ve farní zahradě: slunce svítí a ptáci zpívají. Zahradní zeď má uprostřed dřevěná vrata, tak široká, aby jimi projel vůz. Vedle vrat visí na stočeném peru zvonek, spojený s táhlem venku. Příjezdová cesta vede od vrat doprostřed zahrady a pak se točí vlevo, kde končí vyštěrkovanou kulatou plošinkou proti verandě fary. Za vraty je vidět prašná silnice, souběžná se zdí, ohraničená na vzdálenější straně travnatým pruhem a neoploceným borovým lesem. Mezi domem a cestou je v trávníku sestříhaný tis, v jehož stínu je zahradní lavička. Na protější straně uzavírá zahradu živý plot ze zimostrázu; na trávníku jsou sluneční hodiny a vedle nich železná židle. Za slunečními hodinami vede pěšinka živým plotem ven.

(Frank sedí na židli vedle slunečních hodin — položil si na ně ranní noviny — a čte Standard. Jeho otec vyjde z domu, má zarudlé oči, třese se, a podívá se s obavami na syna)

FRANK *(se dívá na hodinky)*: Půl dvanácté. A pan pastor jde teprve na snídani. To je mi pořádek.

PASTOR GARDNER: Nedělej si ze mne legraci, Franku, nedělej si legraci. Mám trochu — *(Otfese se)*

FRANK: Kocovinu.

PASTOR GARDNER *(odmítá tento výraz)*: Nikoliv, mladý muži, migrénu. Kde je matinka?

FRANK: Neboj, šéfik, neboj, není tu. Jela s Bessie před čtvrt hodinou do města. Nechala tu pro tebe několik vzkazů. Máš pocit, že jsi schopen přijmout je hned, nebo mám počkat, až se nasnídáš?

PASTOR GARDNER: Už jsem snídal, mladíku. Překvapuje mě, že vaše matka odjela do města, ačkoli máme hosty. Bude se jim to zdát velice divné.

FRANK: Doufejme, že ji to taky napadlo. Jestli tu ale Crofts zůstane a ty to s ním budeš každou noc táhnout do čtyř do rána a pořád budete vzpomínat na své bouřlivé mládí,

tak má máteř jako opatrná hospodyně jednu jedinou povinnost: zajet do obchodu a objednat bečku whisky a několik beden sodovek.

PASTOR GARDNER: Neměl jsem dojem, že sir George pije nějak nadměrně.

FRANK: Protože jsi nic nevnímal, šéfik.

PASTOR GARDNER: Chcete snad říci, že já —

FRANK *(klidně)*: V životě jsem neviděl prebendanta anglikánské církve v menším stádiu střízlivosti. Vyprávěl jsi tak příšerné historky ze své minulosti, že by Praed určitě odmítl spát s tebou pod jednou střechou, nebýt toho, že se velice spřátelili s maminkou.

PASTOR GARDNER: Nesmysl, mladý muži. Sir George Crofts je můj host. Já se s ním o něčem bavit musím, a on zná jen jedno jediné téma rozhovoru. Kde je pan Praed teď?

FRANK: Vezl maminku s Bessie na nádraží.

PASTOR GARDNER: A Crofts už vstal?

FRANK: Dávno, šéfik. Na něm není vidět vůbec nic, je v kondici o moc lepší než ty — asi nikdy nepřestal pravidelně trénovat. Šel si někam zakouřit. *(Frank se opět věnuje novinám)*

(Pastor Gardner se zkormouceně vydá k vratům, pak se nerozhodně vrátí)

PASTOR GARDNER: Ty — Franku.

FRANK: Ano?

PASTOR GARDNER: Myslíš, že po včerejšku budou Warrenovic očekávat, že je pozveme k nám?

FRANK: Už jsou pozvané. Crofts nás při snídani informoval, že má podle tvého přání přivést paní Warrenovou s Vivie a vybidnout je, aby se tu chovaly úplně jako doma. Po tomto sdělení si maminka uvědomila, že musí jet vlakem do města; pravidelný odjezd jedenáct třináct.

PASTOR GARDNER *(se zoufalou rozhodností)*: Já jsem nikdy nikoho nezval. Nikdy mě to ani nenapadlo.

FRANK *(soucítě)*: Jak můžeš vědět, šéfik, co tě včera večer napadlo nebo co jsi říkal? Koukej! Praed už je zpátky.

PRAED *(vchází vraty)*: Dobré jitro přejí.

PASTOR GARDNER: Dobré jitro. Musím se vám omluvit, že jsem s vámi neposnídal. Trochu mě bolí —

FRANK: V krku. To je nemoc z povolání. Naštěstí nikoliv chronická.

PRAED (*mění téma rozhovoru*): Ten váš dům stojí ale na kouzelném místě. Skutečně, tady je překrásně.

PASTOR GARDNER: Je, máte pravdu. Jestli chcete, pane Praede, Frank se půjde s vámi projít. Já se vám bohužel musím omluvit, rád bych využil příležitosti a napsal si kázání, dokud je paní Gardnerová pryč, a vy se zabavujte beze mne. Nebude vám to vadit, že?

PRAED: Ani v nejmenším. Pokud jde o mne, zapomeňte na společenské předpisy.

PASTOR GARDNER: Děkuji. Tak já si — já ehm — (*Koktá až k verandě a zmizí v domě*)

PRAED (*se posadí na trávnik vedle Franka a obejmě rukama kotníky*): To musí být zvláštní, psát týden co týden kázání.

FRANK: No fantasticky, jenže on je nepíše. On je kupuje. A teď šel na sodovku.

PRAED: Můj drahý příteli, byl bych vám povděčen, kdybyste se choval k svému otci uctivěji. Já vím, že když chcete, umíte být roztomilý.

FRANK: Můj drahý Praddy, zapomínáte, že já musím se šéfíkem žít. Když spolu dva lidé žijí — a je fuk, jestli je to táta a syn, nebo muž a žena, nebo bratr a sestra — nemohou zachovávat ten zdvořilostní podfuk pořád. To se dá dobře dělat, jen když někam člověk přijde odpoledne na deset minut na návštěvu. Šéfík má řadu obdivuhodných vlastností pro domácnost, ale krom toho je vrtkavý jako ovce, nafoukaný a jankovitý jako mezek —

PRAED: Ale no tak, no tak, Franku, prosím vás, nezapomínejte se! Je to váš otec.

FRANK: Já mu to neberu. Ale jen si představte, že řekl Croftsovi, aby přivedl Warrenovic. Musil být naltý úplně fantasticky. Je přece jasné, že by máteř nesnesla paní Warrenovou ani chvíličku. Vivie sem nesmí dřív, dokud se její matka nevrátí do Londýna.

PRAED: Ale vaše paní máti přece o paní Warrenové neví vůbec nic, že?

FRANK: To já nevím. Ta její cesta do města vypadá, že jo. Ne že by maminka normálně měla nějaké námitky, spoustu ženských, které se dostaly do maléru, nikdy neopustila. Jenže to vždycky byly slušné ženské. V tom je právě ten rozdíl. Paní Warrenová je bezpochyby osoba zasloužilá, ale dělá fantastický kravál, a to je prostě na maminku moc. Tak — a jeje!

(*Vykřikne, protože se znovu objeví pastor; jde z domu rychle a zoufale*)

PASTOR GARDNER: Franku, jde k nám paní Warrenová s dcerou, jdou sem s Croftsem přes louku, viděl jsem je seshora z pracovny. Co mám říct o mamince?

FRANK (*energicky vyskočí*): Naraz si klobouk, jdi jim naproti a řekni, že je srdečně vítáš, že Frank je na zahradě, že maminka s Bessie musily odjet navštívit nemocnou příbuznou, a bylo jim fantasticky líto, že se nemohou zdržet, a že doufá, že se paní Warrenová dobře vyspala, a že — a že — prostě jim řekni co chceš, jenom ne pravdu, a ostatní už nech na Prozřetelnosti.

PASTOR GARDNER: Ale jak se jich potom zbavíme?

FRANK: Na to teď není čas myslet. Honem. (*Běží na verandu, okamžitě se vrací s plstěným farářským kloboukem a vrazí jej otci na hlavu*)

A teď běž. My s Praedem počkáme tady, aby to nevypadalo, že jsme čekali návštěvu.

(*Zmatený, ale poslušný pastor vyjde rychle ze vrat. Praed se zvedne se země a opraňuje se*)

FRANK: Musíme tu babu nějak dostat zpátky do Londýna, Praede. Vážně vám to nevadí, když jsou ty dvě spolu — Vivie a ta baba? Ale naprosto upřímně, Praddy!

PRAED: Ne. Proč by mi to mělo vadit?

FRANK (*skřípá zuby*): Vám z toho nenaskakuje husí kůže? Ani trochu? Taková čarodějnice, schopná každé špatnosti pod sluncem, a Vivie — fuj!

PRAED: Ticho, prosím pěkně. Už jsou tady.

(Na silnici je vidět pastora a Croftse, za nimi jdou láskyplně spolu paní Warrenová a Vivie)

FRANK: Podívejte, ona tu babu fakticky drží kolem pasu. A dokonce pravou rukou, to znamená, že schválně. Ona se zvrhla do sentimentality. Pane na nebi! Fuj! Fuj! Tak co, běží vám mráz po zádech aspoň teď?

(Pastor otevře vrata, paní Warrenová a Vivie projdou kolem něho, zastaví se uprostřed zahrady a prohlíží si dům. Frank, který se přetvařuje přímo extaticky, se obrátí s radostným výkřikem na paní Warrenovou)

To je fantastické, že jste tady, paní Warrenová. Tahle tichá, stará farní zahrada vám ohromně sluší!

PANÍ WARRENOVÁ: Ale prosím vás. Slyšel jsi to, Georgi? Že prý mi báječně padne tichá, stará farní zahrada?

PASTOR GARDNER *(stále ještě drží vrátka Croftsovi, který jimi prochází velice loudavě, protože se těžce nudí)*: Vám padne všechno báječně, paní Warrenová.

FRANK: Výborně, šéfik! Víte co, pojdte to před obědem roztočit, ať je pořádná legrace. Nejdříve se půjde do kostela. To se musí. Původní kostel pochází z třináctého století a šéfík ho má fantasticky rád, protože vypsál fond na jeho opravu a před šesti lety ho zgruntu přestavěl. Praed vám ukáže, čím se kostel vyznačuje.

PASTOR GARDNER *(se na ně pohostinně usmívá)*: Jestli ho chtějí sir George a paní Warrenová doopravdy vidět, bude mi velikou ctí.

PANÍ WARRENOVÁ: Tak pojdte, ať to máme za sebou. Georgeovi to neuškodí, ten moc kostelu nedá, na to se chci vsadit.

CROFTS *(se obrátí k vrátkům)*: Já proti tomu nic nemám.

PASTOR GARDNER: Tudy ne. Půjdeme přes pole, jestli vám to nevadí. Tudy kolem. *(Jde napřed pěšinkou, skrz živý plot)*

CROFTS: No tak tedy dobře.

(Jde s pastorem. Za nimi Praed s paní Warrenovou. Vivie se nehýbá, dívá se za nimi, dokud nejsou z dohledu; z její tváře lze vyčíst určitý záměr)

FRANK: Vy nejdete?

VIVIE: Nejdou. Ráda bych vás před něčím varovala, Franku.

Jak jste teď mluvil o té farní zahradě, dělal jste si z matinky legraci. Napříště se to dít nebude. Račte prokazovat mé matince stejnou úctu, jakou prokazujete své.

FRANK: Ale Vivíku, vždyť by pro to neměla žádné pochopení. Ta je úplně jiná nežli moje maminka, to nejde, zacházet s nimi stejně. Ale co se to proboha s vámi stalo? Včera jsme přeci měli na vaši máti a její sebranku absolutně stejný názor. A dneska je z vás sentimentální pozér, který drží rodičku kolem pasu.

VIVIE *(se červená)*: Sentimentální pozér!

FRANK: Tak mi to aspoň připadalo. To je poprvé, co jsem vás viděl udělat něco podřadného.

VIVIE *(se ovládne)*: Ano, Franku, nastala tu určitá změna, ale domnívám se, že nikoliv k horšímu. Včera jsem byla poněkud snobská a malicherná.

FRANK: A dneska?

VIVIE *(sebou trhne, pak se na něho pevně podívá)*: Dneska znám maminku lépe než vy.

FRANK: Pánbůh chraň!

VIVIE: Co tím chcete říct?

FRANK: Podívejte, Vivíku, úplně nemorální lidi, to je taková určitá kabala, o které vy nemáte ani ponětí. Vy jste na to příliš charakterní. A tahleta kabala, to je to, co svazuje vaši máti se mnou. A proto já ji znám mnohem líp, než vy kdy budete moct.

VIVIE: Jste na omylu, vy o ní nevíte vůbec nic. Kdybyste znal všechny okolnosti, s nimiž musila maminka zápasit —

FRANK *(doplní šikovně větu)*: — tak bych pochopil, proč je taková, jaká je, že jo? Jaký by v tom byl rozdíl? Okolnosti neokolností, Vivíku, vy svou matku nebudete moct vůbec vystát.

VIVIE *(se velice zlobí)*: A proč ne?

FRANK: Protože je to potvora, Vivíku. A jestli ji ještě někdy v mé přítomnosti vezmete kolem pasu, tak se na protest proti té odporné exhibici z fleku zastřelím.

VIVIE: Čili já si mám vybrat, s kým chci přerušit styky; jestli s vámi, nebo s matinkou?

FRANK (*zdvořile*): To by ta paní byla proti mně ve fantastické nevýhodě. Ba ne, Vivíku. Váš bláhový hošánek vás stejně nikdy nebude moct opustit. Ale tím víc mu záleží na tom, abyste nedělala chyby. Nemá to vážně cenu, Vivíku, vaše máti je absolutně nemožná. Ona je třeba snad hodná ženská, ale zlý člověk.

VIVIE (*prudce*): Franku —
(*On trvá na svém*)

(*Vivie se otočí a posadí se na lavičku pod tisem, snaží se ovládnout. Potom řekne*) A protože ona je, čemu vy říkáte zlý člověk, proto ji má celý svět opustit? To už nemá právo na život?

FRANK: Žádné strachy, Vivíku, ta nikdy nezůstane sama. (*Posadí se na lavičku vedle ní*)

VIVIE: Ale já mám podle vás od ní odejít, ne?

FRANK (*ji konejší jako dítě a říká zamilovaně*): Holčička s ní nesmí žít pohromadě. Maminka s holčičkou, to by byla bekaná dvojice. Ta by nám pokazila náš činaný páreček.

VIVIE (*podléhá kouzlu*): Jaký činaný páreček?

FRANK: No, dětičky v hlubokém lesíčku. Malá Vivinka a chlapec Frank. (*Obejme ji kolem pasu a opře se o ni jako unavené dítě*) Pojď, holčičko, přikryjeme se spadáným listím.

VIVIE (*ho rytmicky kolébá jako chůva*): A tak si lehli pod vysoký strom, vzali se za ručičky a pěkně usnuli.

FRANK: I ta chytrá holčička, i ten hloupý chlapec.

VIVIE: I ten hodný chlapec, i ta rozčuchaná holčička.

FRANK: A spinkali a spinkali a nevěděli, že má chlapec pitomého tatíčka a holčička problematickou —

VIVIE (*zduší jeho slova na prsou*): Pš, pš, pš, pš, holčička chce na matinku zapomenout. (*Chvilí jsou zticha, jeden druhého kolébají. Potom se náhle Vivie probudí a řekne nahlas*) My jsme ale dva hlupáci! Vlasy. (*Uhladí mu je*) Jestlipak se chovají všichni dospělí takhle dětinsky, když se nikdo nedívá. Jako dítě jsem to nikdy nedělala.

FRANK: Já také ne. Vy jste první holčička, s kterou si takhle hraju.

(*Chce jí políbit ruku, ale zarazí se a nejdřív se ohlédne*)

(*Zcela neočekávaně se ze živého plotu vynoří Crofts*)
Zatraceně!

VIVIE: Pročpak zatraceně, miláčku?

FRANK (*šeptá*): Pst! Jde sem ta bestie Crofts. (*Odsedne nonšalantně od ní*)

VIVIE: Nebuďte na něho hrubý, Franku. Zdvořilost k němu je obzvlášť důležitá. Udělá máti radost.
(*Frank udělá kyselý obličej*)

CROFTS: Mohl bych si s vámi o něčem promluvit, slečno?

VIVIE: Prosím.

CROFTS: Nebudete se zlobit, Gardnere? S vaším dovolením na vás čekají v kostele.

FRANK (*vstane*): Kvůli vám všechno, Crofts — ale kostel nikdy. Kdybyste něco potřebovala, Vivie, zazvoňte u vrat a objeví se sluha. (*Zajde do domu, jeho líbeznost nebyla nikterak narušena*)

CROFTS (*se dívá lstivě za ním, jak zachází, a pak hovoří s Vivie, jako by měl u ní nějaké výsadní postavení*): Docela příjemný mládenec. Škoda jen, že nemá peníze, vidíte?

VIVIE: Proč myslíte?

CROFTS: Ale prosím vás, slečno, zaměstnání nemá, majetek nemá. K čemu tedy vlastně je?

VIVIE: Já vím, že je proti vám v nevýhodné pozici, sire Georgi.

CROFTS (*trochu zmaten, že si dovedla jeho slova tak přesně vyložit*): O to vůbec nejde. Ale svět je takový a my v něm žijeme. Peníze jsou zkrátka peníze.

(*Vivie neodpovídá*)

Dneska je hezky, vidíte?

VIVIE (*s téměř neskrývaným pohrdáním nad jeho snahou o konverzaci*): Moc.

CROFTS (*má surově dobrou náladu, jako by se mu líbila její statečnost*): No tohle jsem vám ale říct nepřišel. (*Předstírá srdečnost*) Tak dávejte pozor, slečno. Jsem si vědom, že nejsem žádný ideál dívčích snů.

VIVIE: Vážně?

CROFTS: Nejsem, a abych vám řekl čistou pravdu, ani bych nechtěl být. Ale když něco řeknu, tak to myslím vážně,

když něco cítím, tak to cítím doopravdy, a čeho si cením, za to jsem ochoten zaplatit. A hodně. Takový muž jsem já.

VIVIE: Jistě vám to slouží jenom ke cti, sire Georgi.

CROFTS: Ale já se nechci chválit, to zase ne. Bůh ví, že mám taky svoje chyby, nikdo si je tak neuvědomuje jako já. Já vím, že nejsem dokonalý — to je právě výhoda lidí kolem padesáti — vždyť už také nejsem žádný mladík, a já si to uvědomuji. Ale držím se jednoduché zásady, a ta je, myslím, správná. Vztah mezi mužem a mužem má být čest a mezi mužem a ženou věrnost. A žádné žvanění, že tohle náboženství tak a tamhleto zase jinak, ale poctivé přesvědčení, že věci jako celek spějí k lepšímu.

VIVIE (*s kousavou ironií*): Aha. Ne my, leč síla mimo nás k spravedlnosti směřuje. Tak je to?

CROFTS (*ji bere vážně*): Ano, ovšem, my ne. Pochopila jste, co jsem chtěl říct. (*Posadí se vedle ní, jako by našel spřízněnou duši*) A teď k praktickým problémům. Vy máte třeba dojem, že jsem peníze rozhazoval. Nikoliv. Jsem dneska bohatší, než když jsem získal svůj majetek. Využil jsem své znalosti světa a investoval jsem peníze způsobem, který ostatní lidé přehlíželi. Ať už jsem jakýkoli, z finančního hlediska riziko nejsem.

VIVIE: Jste velice laskav, že mi to všechno takhle vysvětlujete.

CROFTS: Ale no tak, no tak, slečno. Nemusíte předstírat, že nevíte, kam mířím. Rád bych měl k sobě nějakou lady Croftsovou. Teď si asi myslíte, že mluvím příliš otevřeně.

VIVIE: Vůbec ne. Jsem vám velice zavázána, že jste jednal tak přímo a věcně. Vaší nabídky si vážím, je v ní všechno, peníze, postavení, titul a tak dále. Jenomže já s vaším dovolením nechci. Nene. (*Vstane a jde pomalu ke slunečním hodinám, aby mu nebyla tak nablízku*)

CROFTS (*se nedá odradit. Využije toho, že je na lavičce víc místa a pohodlně se roztáhne, jako by k normálnímu dvoření nevyhnutelně patřilo, že je člověk několikrát odmítnut*): Já nikterak nepospíchám. Chtěl jsem vás na to jenom upozornit, kdyby

se vás náhodou pokoušel polapit mladý Gardner. Nechte celou záležitost ještě otevřenou.

VIVIE (*ostře*): Řekla jsem ne a to platí. Na své odpovědi trvám.

(*Podívá se na něho autoritativně*)

(*Crofts se usměje, nakloní se kupředu, lokty na kolenou, a strká holí do nějakého nešťastného hmyzu v trávě. Vivie se netrpělivě odvrátí*)

CROFTS: Jsem o hodně starší než vy — o pětadvacet let — to je čtvrt století. Věčně tady nebudu: a zařídím to tak, aby se po mé smrti měla dobře.

VIVIE: Sire Georgi, dokonce i proti tomuhle svodu jsem obrněna. Nemyslíte, že by bylo lépe, kdybyste se s mou odpovědí smířil? Není totiž nejmenší naděje, že bych ji změnila.

CROFTS (*švihne naposled do chudobky, vstane a začne přecházet*): No, nevadí. Sice bych vám mohl říci pár věcí, které by změnilly vaše rozhodnutí poměrně rychle, ale neudělám to; dávám přednost tomu, získat si vaši náklonnost poctivým způsobem. Vždycky jsem byl dobrým přítelem vaší máti. Můžete se jí zeptat, že je to pravda. Nebýt mé rady a mé pomoci, nikdy nemohla vydělat tolik peněz, kolik stálo vaše vzdělání. A to ještě nemluvím o penězích, které jsem jí půjčil. Jen málo lidí by při ní stálo tak jako já. Investoval jsem do ní od začátku dodneška aspoň čtyřicet tisíc liber.

VIVIE (*vytřeští oči*): Cože? Chcete říci, že jste byl obchodním partnerem mé máti?

CROFTS: Ovšemže. A teď si představte, kolik potíží a vysvětlování bychom si ušetřili, kdyby celá záležitost zůstala, jak se říká, v rodině. Jen se máti zeptejte, jestli by byla ochotna vykládat všechny své obchodní případy cizímu člověku.

VIVIE: V tom já žádnou komplikaci nevidím, protože — pokud vím, podnik je už zrušen a peníze jsou v investicích.

CROFTS (*se překvapeně zarazí*): Zrušen? Zrušit podnik, který v nejhorších letech vynášel pětadvacet procent? To by byl přece nesmysl. Kdo vám to řekl?

VIVIE (*zbledne*): Chcete říci, že je dosud — (*Nedořekne, a pode-*

pře se rukou o sluneční hodiny. Pak přejde rychle k železné židli a posadí se.) O jakém podniku to vlastně mluvíte?

CROFTS: Tedy vlastně z hlediska mé společenské vrstvy — jak se na to dívá naše hrabství — či jestli si mou nabídku přece jen rozmyslíte, z hlediska naší společenské vrstvy to není podnik nijak zvlášť exkluzivní. Ne že by kolem něho bylo nějaké tajemství, to zase ne. Jistě víte, že je to podnik naprosto poctivý a seriózní, protože je v něm i vaše máti. Znáám ji už mnoho let, a mohu vám říct, že by si raději usekla obě ruce, než by se dotkla něčeho, co není v absolutním pořádku. Jestli chcete, řeknu vám o tom podniku všechno. Nevím, máte-li z cestování taky tu zkušenost, ale je vždycky nesmírně těžké najít skutečně komfortní soukromý hotel.

VIVIE *(odvrací tvář, dělá se jí nevolno)*: Já vím, pokračujte.

CROFTS: To je celé. Vaše máti má geniální nadání takové hotely řídit. Dva máme v Bruselu, jeden v Berlíně, jeden ve Vídni a dva v Budapešti. Samozřejmě je v tom víc lidí, nejenom my, ale my máme v ruce většinu kapitálu a vaše máti je jako ústřední ředitelka prostě nepostradatelná. Jistě jste si všimla, že hodně cestuje. Jenomže ve společnosti se o takových věcech nedá mluvit. Řekne se slovo „hotel“, a všichni začnou tvrdit, že máte veřejný dům. A to byste přece nechtěla, aby tohle lidé říkali o vaší máti, že ne? Proto o celé věci mluvíme tak rezervovaně. Mimochodem, necháte si to pro sebe, vidíte? Když to bylo tajné tak dlouho, bude líp, když to tak zůstane i nadále.

VIVIE: A do tohoto podniku vy chcete, abych vstoupila?

CROFTS: Ale ne. Moje manželka se nebude o obchodní stránku vůbec starat. Nezúčastníte se toho o nic víc než dosud.

VIVIE: Než dosud? Co tím chcete říct?

CROFTS: Že jste z toho podniku vždycky žila. Podnik financoval vaše vzdělání a zaplatil i šaty, které máte na sobě. Neohrnujte nad ním nosík, slečno, jak byste se bez něho dostala do Cambridge?

VIVIE *(vstane, téměř bez sebe)*: Dejte si pozor. Já vím, co je to za podnik.

CROFTS *(vytřeští oči, potlačí zaklení)*: Kdo vám to řekl?

VIVIE: Vaše partnerka — moje máti.

CROFTS *(červený vzteky)*: To je ale —

(Vivie se na něho rychle podívá)

(Spolkne, co chtěl říci, stojí a němě a sprostě kleje. Ví však, že se od něho očekává sympatie. Uchýlí se tedy do šlechtetného rozhovoru.) Měla k vám být ohleduplnější. Já bych vám to nikdy nebyl řekl.

VIVIE: Pravděpodobně byste mi to sdělil po svatbě, byla by to velice vhodná zbraň na to, abyste mě zlomil.

CROFTS *(zcela upřímně)*: Nechtěl jsem to udělat nikdy. Čestné slovo, jakože jsem džentlmen.

(Vivie neví, jak mu má rozumět. Ironie této odpovědi ji uklidní a povzbudí. Odpoví s pohrdavým sebevědomím.)

VIVIE: Na tom nesejde. Je vám, doufám, jasné, že až odsud dneska odjedeme, znamená to konec naší známosti.

CROFTS: A proč? Že jsem vaší paní matce pomohl?

VIVIE: Moje máti byla velice chudá žena, která neměla na vybranou a nemohla si pomoci. Vy jste byl bohatý džentlmen a dělal jste totéž kvůli pětatřiceti procentům. Podle mého názoru jste docela obyčejný lump. O tom jsem pevně přesvědčena.

CROFTS *(se okamžik na ni dívá — vůbec mu není nepříjemně, naopak, tento upřímný vztah mu sedí mnohem lépe než dřívější obřadnost)*: Chachacha. Tak pokračujte, slečinko, pokračujte, když vás to baví. Mně to nevadí. A proč bych, ke všem čertům, nemohl své peníze takovýmhle způsobem investovat? Žiju z úroků, které mi nese kapitál, tak jako jiní lidé. Snad si nemyslíte, že si budu špinit ruce prací. Ale no tak, no tak, taky byste neodmítla stýkat se s vévodou z Belgravie — to je matčin bratranec — jenom proto, že někteří jeho poplatníci mají pochybný zdroj výdělků. A co takhle arcibiskup z Canterbury, toho byste také ignorovala, když jeho rada určitě vyplácí prebendy i několika farizejům a hříšníkům? Pamatujete si na Croftsovu nadaci ve vaší koleji? Tu založil můj bratr, ten poslanec. Dostává svých dvaadvacet procent z to-

várny, která zaměstnává šest set děvčat: ani jedna nemá takový plat, aby z něho mohla žít. Jak si myslíte, že si většinou přivydělávají? Zeptejte se matky. A ode mne byste očekávala, že se obrátím zády k pětatřiceti procentům, když si všichni velice rozumně plní kapsy, jak jen můžou? Takový trouba přece jenom nejsem! Jestli si chcete vybírat známé podle morálních měřítek, tak se můžete z Anglie rovnou vystěhovat; ledaže by vám nevadilo rozloučit se navždycky se slušnou společností.

VIVIE (*hlásí se v ní svědomí*): Také byste mohl poukázat na to, že jsem po původu utrácených peněz nikdy nepátrala. Asi jsem stejně špatná jako vy.

CROFTS (*nabývá sebestjisty*): Samozřejmě že jste stejně špatná, a to je náhodou moc dobré! No řekněte, škodí to někomu? (*Útočí na její smysl pro humor*) Čili, když si to promyslíte, že už nejsem takový lump, co myslíte?

VIVIE: Podílela jsem se na vašem zisku, a před chvílí jsem vám důvěrně sdělila, co si o vás v hloubi duše myslím.

CROFTS (*přátelsky vážně*): To bych prosil, že jste mi to sdělila. Ale uvidíte, že já nejsem zlý člověk. Pravda, intelektuál zrovna nejsem, ale poctivý lidský cit, toho mám spoustu; a Croftsovi mají v rodě pudovou nenávist ke všemu nízkému. V tom se mnou budete jistě sympatizovat. Věřte mi, slečno, svět není tak špatný, jak to líčí sýčkové. Dokud nezačnete útočit na společnost otevřeně, společnost vám žádné nepříjemné otázky neklade, a když se nějaký hulvát proti ní postaví, vyřídí ho velmi hladce. Nejlépe střezené tajemství je to, které každý dovede uhádnout. Ve společnosti, do níž vás uvedu já, se žádná dáma a žádný pán nikdy nezapomenou natolik, aby s vámi hovořili o mých nebo matčiných podnikových záležitostech. Bezpečnější postavení než já vám nemůžu dát nikdo.

VIVIE (*ho zvědavě studuje*): Vy jste zřejmě přesvědčen, že vám to se mnou jde báječně.

CROFTS: Smím si doufám lichotit, že na mě máte lepší názor než prve.

VIVIE (*tiše*): Teď už mi nestojíte ani za to, abych si na vás nějaký názor dělala. (*Vstane, otočí se k vratům, zastaví se však na cestě, zamyslí se nad Croftssem a říká téměř něžně, ale s velkým přesvědčením*) Když si pomyslim, že vás společnost toleruje, že vás chrání zákony — když si pomyslim, jak bezbranných by bylo devadesát procent děvčat, kdybyste je dostal do rukou vy nebo matka — ani se to nedá říct, jak je ohavná — a ten její kapitalistický hulvát —

CROFTS (*zuří*): Táhněte k čertu!

VIVIE: Nemusíte mě tam posílat. Mám dojem, že už v pekle jsem. (*Zvedne závoru na vrátech, aby je otevřela a odešla*) (*Crofts jde za ní a chytne nahoře vrátka, aby se nedala otevřít*)

CROFTS (*soptí vzteky*): Vy! Co? Vy si myslíte, že vám to projde, že si tohle nechám líbit, vy štěně?

VIVIE (*nevzrušeně*): Jen se uklidněte. Někdo sem přijde, já zazvoním. (*Nehne se z místa a udeřtí hřbetem ruky na zvonek, který chraptavě zazvoní*)

(*Crofts sebou bezděky trhne. Téměř okamžitě se na verandě objeví Frank s puškou*)

FRANK (*se srdečnou zdvořilostí*): Chtěla bys pušku sama, Vivíku, nebo mám zapracovat já?

VIVIE: Vy jste poslouchal, Franku?

FRANK: Jenom jestli budete zvonit, jinak ne, čestné slovo. Nechtěl jsem, abyste musila čekat. Což jistě svědčí o mé geniální znalosti vaší povahy, Croftsi.

CROFTS: Jestli toho nenecháte, tak vám tu pušku omlátím o hlavu.

FRANK (*ho opatrně stopuje*): Prosím vás, nedělejte to. Já když mám v ruce střelnou zbraň, tak jsem fantasticky neopatrný, víte. Určitě by došlo k smrtelnému úrazu a porota by mně udělila důtku za neopatrné zacházení se střelnou zbraní.

VIVIE: Schovejte tu pušku, Franku; není zapotřebí.

FRANK: Naprosto správně, Vivíku. Takovouhle zvěř je sportovnější chytat do želez.

(*Crofts pochopil urážku a udělá výhrůžný pohyb*)

Opatrně, Croftsi, na tuhle vzdálenost a do takového

terče mám sto procent zásahů. A patnáct nábojů v zásobníku.

CROFTS: Mě se nemusíte bát. Já se vás ani nedotknu.

FRANK: Vzhledem k okolnostem je to od vás fantastická velkomyslnost. Děkuju uctivě.

CROFTS: Ale než odejdu, ještě vám něco povím. Třeba vás to bude zajímat, když se máte tak rádi. Pane Franku, dovolte, abych vám představil vaši nevlastní sestru, nejstarší dceru pastora Gardnera. Slečno Vivie: váš nevlastní bratr. Na shledanou. *(Odejde vraty a po silnici)*

FRANK *(je okamžik ohromen, pak zvedne pušku)*: Dosvědčíte před soudem, že šlo o nešťastnou náhodu, Vivíku. *(Zamíří za odcházejícím Croftsem)*

(Vivie strhne hlaveň a obrátí ji proti své hrudi)

VIVIE: Střelte. Teď můžete.

FRANK *(rychle pustí svůj konec pušky)*: Ne! Pozor!

(Vivie pustí pušku, ta padne na zem)

Vy jste ale chlapečka vylekala. Co kdyby to spustilo? Fujtajfl! *(Přemožen sedne na lavičku)*

VIVIE: A kdyby, fyzická bolest by mi přinesla jen úlevu.

FRANK *(ji chláchoť)*: Jen klid, jen klid, Vivíčku. Podívejte se, ten mizera dostal z pušky strach a tak poprvé v životě mluvil pravdu, ale aspoň jsou z nás doopravdy dětičky v hlubokém lesíčku. Pojď, holčičko, znova se přikryjem spadalým listím.

VIVIE *(vykřikne odporem)*: Ne, ne, to ne. Až mi běhá mráz po zádech.

FRANK: Proč? Co se děje?

VIVIE: Sbohem. *(Jde ke vratům)*

FRANK *(vyskočí)*: Ale no tak! Počkejte! Vivíku!

(Vivie se obrátí ve vratech)

Kam jdete? Kde vás najdem?

VIVIE: V kanceláři Honorie Frazerové, U právnické koleje číslo 67. Budu tam až dosmrť. *(Rychle odejde opačným směrem, než odešel Crofts)*

FRANK: To přece nejde — počkejte — já se z toho zfanfrním. *(Běží za ní)*

ČTVRTÉ DĚJSTVÍ

Kancelář Honorie Fraserové u právnické koleje. Je umístěna v nejhořejším patře budovy, má okna z tabulového skla, stěny pomalované temperou, elektrické světlo, stáložárná kamna. Je sobota odpoledne. Okny je vidět komíny právnické koleje a za nimi západní oblohu. Uprostřed místnosti je dvojitý psací stůl, dvouřadový, a na něm krabice s doutníky, popelníky a elektrická stolní lampa, to vše téměř pohřbené v záplavě listin a knih. U stolu, na němž je nepořádek, jsou vpravo i vlevo židle. Stolek pro písaře, zavřený a uklizený, je i s vysokou stoličkou u zdi, blízko spojovacích dveří do dalších místností. V protější stěně jsou dveře vedoucí na chodbu. Hořejší díl mají z mléčného skla, na němž je zvenčí černý nápis „Fraserová & Warrenová“. Kout mezi těmito dveřmi a oknem je skryt za zeleným paravánem.

(Po kanceláři chodí Frank v módním světlém cestovním obleku, v rukou hůl, rukavice a bílý klobouk. Někdo sune klíč do zámku)

FRANK *(volá)*: Pojďte dál. Není zamčeno.

(Vstoupí Vivie v klobouku a kabátku. Zůstane stát a vytřeští na něho oči)

VIVIE *(přísně)*: Co tu děláte?

FRANK: Čekám tu na vás. Už jsem tady tři hodiny. Takhle se pracuje? *(Položí hůl a klobouk na stůl, vyskočí na vysokou stoličku, dívá se na Vivie a zdá se, že je v obzvlášť neposedné, rozmarné a uličnické náladě)*

VIVIE: Byla jsem na svačině. Trvalo mi to přesně dvacet minut. *(Sundá si klobouk a kabátek a pověsí na paraván)* Jak jste se dostal dovnitř?

FRANK: Ještě tady byl personál. Pak odešel a teď už hraje kriket. Proč nezaměstnáváte nějakou ženu? Poskytněte přece ženám příležitost!

VIVIE: Proč jste přišel?

FRANK *(seskočí ze stoličky a jde k ní blíž)*: Vivíku, v sobotu se

odpoledne nepracuje, tak se pojedte někam pobavit. Váš personál to taky udělal. Co byste tomu řekla: Richmond, potom nějaký kabaret a nakonec výbornou večeri?

VIVIE: To si nemohu dovolit. Čeká mne ještě šest hodin práce a potom jdu rovnou spát.

FRANK: Tak my si to nemůžeme dovolit, co? Podívejte. (*Vytáhne z kapsy hrst zlatých mincí a zazvoní s nimi*) Zlato, Vivíku, zlato!

VIVIE: Kde jste to sebral?

FRANK: Vyhrál, Vivíku, vyhrál. V pokeru.

VIVIE: Pch! To je horší, než kdybyste je ukradl. Ne, nikam nejedu. (*Posadí se k práci, zády ke skleněným dveřím, a začne obracet listiny*)

FRANK (*žalostně vyčítá*): Ale Vivíku, já si s vámi musím promluvit. Fantasticky vážně.

VIVIE: Dobře, tak se posaďte naproti a mluvte tady. Deset minut si po svačině popovídat, to mám docela ráda.

(*Frank něco zamumlá*)

A nebručte. Se mnou nehnete.

(*Frank se zkormouceně posadí*)

Podal byste mi laskavě tu krabici?

FRANK (*jí přistrčí krabici přes stůl*) Děsný zvyk, co to teď mají ženské. Slušní muži už dávno nekouří.

VIVIE: No, měli námitky proti doutníkům, že páchnou, tak jsme musily začít kouřit cigarety. Vidíte to.

(*Otevře krabici, vyndá cigaretu a zapálí si. Také mu nabídne, ale Frank udělá kyselý obličej a zavrtí hlavou. Vivie se posadí pohodlně na židli a kouří*)

Prosím.

FRANK: Rád bych věděl, co jste podnikla — jaké příslušné kroky jste už udělala.

VIVIE: Všechno bylo zařízené dvacet minut po mém příjezdu. Honorie zjistila, že letos na práci sama nestačí; a zrovna mi chtěla psát, abych k ní šla za společníci, a vtom jsem se objevila a oznámila jí, že jsem úplně bez halíře. Tak jsem nastoupila a poslala Honorii na čtrnáct dní na

dovolenou. Co se dělo po mém odjezdu v Haslemere?

FRANK: Vůbec nic. Řekl jsem jim, že jste odjela z naléhavých důvodů do Londýna.

VIVIE: No a?

FRANK: Buď jim to tak zamotalo šišky, že nic neříkali, anebo na to Crofts vaši matku připravil. V každém případě neříkala vůbec nic, a Crofts taky neříkal vůbec nic a Praddy jenom kulil oči. Po svačině se sebrali a odešli a od té doby jsem je neviděl.

VIVIE: (*spokojeně kývne a dívá se koutkem oka na cigaretový kouř*): Tak to dopadlo dobře.

FRANK (*se přezíravě rozhlíží*): A v téhle díře chcete zůstat?

VIVIE (*odfoukne rozhodně kouř a napřímí se*): Ano. Uplynulé dva dny mi vrátily všechnu sílu a sebedůvěru. Do smrti už nechci jet na dovolenou.

FRANK (*s velice kyselým obličejem*): Hu! Je vidět, že jste šťastná — a tvrdá jako křemen.

VIVIE (*chmurně*): To je pro mne výhoda.

FRANK (*vstane*): Heleďte se, Vivíku, musíme si to vysvětlit. Anžto jsme se rozešli a vůbec jsme si nerozuměli.

VIVIE (*odloží cigaretu*): Tak dobře, vykládejte.

FRANK: Vzpomínáte si, co říkal Crofts?

VIVIE: Jistě.

FRANK: To odhalení mělo změnit naše vzájemné city. Postavilo nás na úroveň sestry a bratra.

VIVIE: Ano.

FRANK: Už jste někdy měla bratra?

VIVIE: Ne.

FRANK: Takže nevíte, jak vypadá bratrský a sesterský cit. To já zase mám sester spoustu: Jessie a Georginu a tak dál. Bratrský cit já znám moc dobře. Ale ujišťuji vás, že můj cit k vám je něco absolutně jiného. Holky ať si jdou kam chtějí, já si také jdu kam chci, a je nám všem úplně jedno, jestli se už nikdy neuvidíme. Tak vypadá vztah bratra a sestry. Ale když jde o vás, tak vás musím vidět každý týden, jinak je zle. Takhle vztah bratra k sestře nevypadá. Cítím k vám přesně totéž, co jsem cítil hodinu před

Croftovým odhalením. Zkrátka a dobře, Vivíku, je to mladé lásky sen.

VIVIE (*kousavě*): Čili stejný cit, který srazil vašeho otce k nohám mé matky. To jste chtěl říct, že?

FRANK (*s odporem*): Protestuju co nejrozhodněji proti tomu, Vivíku, abyste mé city srovnávala s tím, na co se zmůže pastor Samuel; a ještě větší námitky mám proti tomu, abyste se přirovnávala ke své matce. Krom toho té historce nevěřím. Já jsem to tátovi vytkl a on to téměř výslovně popřel.

VIVIE: Co říkal?

FRANK: Že v tom je určitě nějaký omyl.

VIVIE: Vy mu věříte?

FRANK: Vždycky víc než Croftovi.

VIVIE: A mění se tím vůbec něco? Tedy ve vašich představách nebo ve vašem svědomí, protože skutečnost zůstává jedna a tatáž.

FRANK (*zavrtí hlavou*): Vůbec nic.

VIVIE: U mě také nic.

FRANK (*překvapen*): Ale to je fantastické překvapení! Já jsem si myslel, že ve vašich představách a vašem svědomí, jak tomu říkáte, se celý náš vztah úplně proměnil, sotva ten sprosták otevřel hubu.

VIVIE: Ba ne, to s tím nemá nic společného. Já mu stejně nevěřila. Škoda.

FRANK: Cože?

VIVIE: Mám dojem, že bratr a sestra by byl pro nás velice vhodný vztah.

FRANK: To nemyslíte vážně.

VIVIE: Ale ano, o žádné jiné vztahy nestojím, i kdybychom si je snad mohli dovolit. Doopravdy.

FRANK (*zvedne obočí jako někdo, komu právě svítilo, a řeč mu překypuje rytířstvím*): Vivíku, Vivíčku, proč jste mi to neřekla hned? Hluboce se omlouvám, že jsem vás pronásledoval. Já vám přece rozumím.

VIVIE (*zmateně*): V jakém smyslu?

FRANK: Vždyť já nejsem obyčejný hlupák — já jsem pošetilý jen

v biblickém smyslu toho slova; dělám všechny věci, o nichž mudrci prohlásili, že jsou pošetilost, ale až potom, když si je sami ve velkém měřítku vyzkoušeli. Vidím, že už nejsem Vivíčkův chlapec. Neplašte se, já už vám nikdy nebudu říkat Vivíčku — aspoň ne do té doby, než vás omrzí ten váš nový chlapec, ať už je to kdo chce.

VIVIE: Můj nový chlapec?

FRANK (*přesvědčivě*): Musí v tom být nějaký nový chlapec. Tak je to vždycky. Vlastně jinak se to ani neděje.

VIVIE: Máte štěstí, že jiné důvody neznáte.

(*Někdo zaklepe na dveře*)

FRANK: Koho to sem čert nese. Hrom do něho.

VIVIE: To je Praed. Odjíždí do Itálie a chce se rozloučit. Řekla jsem mu, aby se dnes odpoledne zastavil. Jděte mu otevřít.

FRANK: Až odjede do Itálie, budeme v rozhovoru pokračovat. Já tu budu déle než on. (*Íde ke dveřím a otevře je*) Ahoj, Praddy. To je dost, že se taky ukážete. Pojdte dál.

(*Praed, oblečen na cestu, vejde ve výborné náladě, je vzrušen, protože odjíždí*)

PRAED: Dobré odpoledne, slečno Warrenová.

(*Vivie mu stiskne srdečně ruku, ačkoli jí vadí určitá sentimentalita v jeho dobré náladě*)

Za hodinu mi jede vlak z Holbornu. Škoda že vás nemohu přemluvit, abyste také jela do Itálie.

VIVIE: A proč bych tam měla jet?

PRAED: No přece, abyste do sebe nasála krásu a romantiku.

(*Vivie se otřeše, a otočí se na židli ke stolu, jako by jí práce, která na ni čeká, byla útěchou a podporou. Praed se posadí proti ní. Frank si postaví židli těsně za Vivie, líně a nedbale se za ni postaví, a mluví s ní přes rameno*)

FRANK: Zbytečná námaha, Praddy. Vivík je tak trochu neandrtálec. Romantika se mnou ji neláká a pro mou krásu taky nemá smysl.

VIVIE: Pane Praede, jednou provždy, já v životě nevidím ani

krásu, ani romantiku. Život je jaký je a já jsem připravena se s ním vypořádat.

PRAED (*nadšeně*): Až přijedete do Verony a pak dál do Benátek, budete říkat něco jiného. Rozplácete se radostí nad tím, že žijete v tak nádherném světě.

FRANK: Mluvíte jedna báseň, Praddy. Jen tak dál.

PRAED: Čestné slovo, já jsem se doopravdy rozplakal, a doufám, že ne naposled, a to mi je prosím padesát! Při vašem mládí, slečno Warrenová, ani nemusíte jezdit až do Verony. Vy budete nadšená už v Ostende. A jak budete okouzlená, až zažijete radostný vzruch a šťastné ovzduší Bruselu.

(*Vivie sebou trhne*)

Copak?

FRANK: Vivíku!

VIVIE (*Praedovi, s hlubokou výčitkou*): Když už mi chcete vykládat o kráse a romantice, nemůžete si vybrat lepší příklad, než je Brusel?

PRAED (*zmaten*): Pravda, mezi Bruselem a Veronou je skutečně velký rozdíl. Ani na okamžik mě nenapadlo, že —

VIVIE (*trpce*): Třeba je krása a romantika v obou městech stejná.

PRAED (*zcela vystřízlivěl a mluví s opravdovou účastí*): Slečno Warrenová, já vím — (*Podívá se tážavě na Franka*) — Stalo se něco, Franku?

FRANK: Vaše nadšení jí připadá frivolní, Praddy. Měla totiž fantasticky vážnou návštěvu.

VIVIE (*ostře*): Přestaňte blbnout, Franku, a buďte zticha.

FRANK (*klidně*): Smí se takhle chovat dáma, Praede?

PRAED (*úzkostlivě a ohleduplně*): Neměl bych ho odvést, slečno Warrenová? Mám dojem, že vás rušíme v práci. (*Vstává*)

VIVIE: Jen sedte, ještě mi to nejde, začít zase pracovat. Vy si teď oba myslíte, že jsem dostala nervový záchvat. Nikoliv. Ale s vaším dovolením nechci, aby se tu mluvilo o dvou věcech: jedna (*Frankovi*) je mladé lásky sen ať v té či oné podobě, druhá (*Praedovi*) je krása a romantika v životě, zvláště pokud je dáván za příklad radostný vzruch

v Bruselu. Jestli vám ještě na toto téma zůstaly nějaké iluze, brát vám je nebudu, ale já je nemám. Máme-li my tři zůstat přáteli, musíte se ke mně chovat jako k samostatně výdělečné ženě, která se (*Frankovi*) nikdy nevdá a (*Praedovi*) nikdy nebude mít smysl pro romantiku.

FRANK: Já se taky nikdy neožením, až do té doby, než vy změníte stanovisko. Praddy, jiné téma rozhovoru. Mluvte dál jako báseň, jenže o něčem jiném.

PRAED (*ostýchavě*): Ale já, žel Bohu, o ničem jiném mluvit neumím. Dovedu jenom kázat Evangelium svatého Umění. Víím sice, že slečna Warrenová je velkým stoupencem Evangelia svaté Kariéry: ale o tom tady nemůžeme debatovat, Franku, protože bychom se vás dotkli: vy jste přece rozhodnut žádnou kariéru nedělat.

FRANK: Ale jen se mě zas klidně dotkněte. Dejte mi nějakou radu, aby ze mě udělala lepšího člověka, udělá mi fantasticky dobře. Zkuste ještě jednou ze mne udělat úspěšného muže, Vivíku. No tak, začněte vypočítávat: to chce energii, šetrnost, opatrnost, úctu a charakter. Vy přece nesnášíte lidi, kteří nemají charakter, vidíte?

VIVIE (*se svíjí*): Dost, dost, prosím vás, nechte těchhle strašných řečí. Pane Praede, jestli jsou doopravdy na světě jenom tato dvě evangelia, bude líp, když spácháme všichni sebevraždu. Vždyť v obou je stejná špína, obě jsou jí prosáknutá skrznastrz.

FRANK (*se dívá na ni kriticky*): Vy jste dneska nějak poetická, Vivíku, to dříve nebyvalo.

PRAED (*káravě*): Nejste poněkud netaktní, milý příteli?

VIVIE (*je k sobě nelítostná*): Ne, to mi jen prospěje. Aspoň nebudu sentimentální.

FRANK (*si z ní dělá legraci*): Nesmíte povolit uzdu přirozeným sklonům, že ne?

VIVIE (*téměř hystericky*): Ano, jen tak dál, nešetřte mě. Jednou jedenkrát v životě jsem byla sentimentální — nádherně sentimentální — i měsíc svítil, a teď —

FRANK (*rychle*): Pozor, Vivíku, ať se nepodřeknete.

VIVIE: Copak vy si myslíte, že pan Praed o mé matce všechno neví? (*Obrátí se na Praeda*) Měl jste mi to tehdy ráno říct, pane Praede. Přece jen máte o společenském taktu velice staromódní představy.

PRAED: Mám dojem, že vy máte naopak poněkud staromódní představy o tom, co se smí a co ne, slečno Warrenová. Cítím se povinen vám něco říci jako umělec, který je přesvědčen, že nejintimnější lidské vztahy nelze vtěsnat do mezí zákona; já vím, že vaše paní máti není a nikdy nebyla vdaná, ale to mou úctu k ní nikterak neumenšuje. Naopak, vážím si jí proto ještě víc.

FRANK (*lehkovážně*): Slyšme, slyšme!

VIVIE (*vytřeští na něho oči*): A to je všechno, co víte?

PRAED: Ano, to je všechno.

VIVIE: Tak to tedy oba nevíte vůbec nic. Nejhorší dohad je proti skutečnosti ztělesněná nevinnost.

PRAED (*je překvapen a rozhořčen; pracně se snaží být zdvořilý*): Ale to snad ne. (*Důrazněji*) Ale to snad přece jenom ne, slečno Warrenová.

(*Frankův obličej prozrazuje, že Praedovu nedůvěru nesdílí. Vivie netrpělivě vykřikne. Praedovo rytířství před jejím přesvědčením schlábne. Pomalu dodává*)

Jestli je v tom něco horšího — tedy něco jiného — víte určitě, že je správné nám to tady vykládat, slečno Warrenová?

VIVIE: Vím naprosto určitě, že mít odvalu, vykládala bych to celý život všem lidem na světě: vypalovala bych jim tu hanbu na čelo, až by tu hrůzu cítili jako já. Ze všeho nejvíc si hnuším odpornou konvencí, která tyto věci chrání tím, že o nich zakazuje ženám mluvit. A přece to nedokážu ani já. To ohavné slovo, které charakterizuje živnost mé matky, mi zní v uších a dere se mi na jazyk, ale vyslovit je nedokážu, nemohu potlačit svůj instinkt. (*Žaboří tvář do dlaní*)

(*Oba muži se překvapeně podívají na sebe a potom na ni*)

(*Vivie zoufale zvedne hlavu, vezme list papíru a pero*) Udělám vám návrh na propagační leták.

FRANK: Ona se zbláznila. Vivíku, slyšíte mě? No tak, vzpamatujte se.

VIVIE: Počkejte, až to uvidíte. (*Píše*) „Základní kapitál: minimálně čtyřicet tisíc liber, složitel: hlavní akcionář sir George Crofts, baronet.“ Co dál? Já zapomněla, aha. „Sídlo podniku: Brusel, Paříž, Vídeň a Budapešť. Jméno ústředního ředitele: paní Warrenová.“ A teď nezapomeňte, jakou má odbornou kvalifikaci: to jedno slovo. Hotovo! (*Přistrčí papír k nim*) Nečtete to, nečtete to! (*Vytrhne jim papír a roztrhá jej na kousky. Pak se chytne za hlavu a skryje obličej na stole*)

(*Frank, který se jí přes rameno opatrně díval, co píše, a vytřeští na to slovo oči, vyndá z kapsy kartičku, napíše na ni jedno slovo a tiše ji podá Praedovi, který se na ni dívá s úžasem. Potom se Frank nakloní lítostivě nad Vivie*)

FRANK (*něžně šeptá*): Vivíku, no tak, už je všechno v pořádku. Já jsem si přečetl, co jste napsala. Praddy taky. My víme. A stojíme při vás, ať se děje cokoli, úplně fantasticky. (*Vivie pomalu zvedne hlavu*)

PRAED: Doopravdy, slečno Warrenová. Vy jste ta nejstatečnější žena, s jakou jsem se kdy setkal.

(*Tato sentimentální poklona vzpruží Vivie. Netrpělivě ji se sebe setřese a donutí se stát, ať se musí trochu opřít o stůl*)

FRANK: Jestli nechcete, tak nevstávejte, Vivíku. Odpočiňte si.

VIVIE: Děkuji vám. Ve dvou věcech je na mne vždycky spolehnouti: že se nerozbrečím a že neomdlím. (*Udělá několik kroků směrem do přilehlých místností; zastaví se u Praeda a řekne*) Mnohem víc odvahy budu potřebovat, až budu říkat matce, že se navždy rozcházíme. A teď, s dovolením, odejdu na okamžik vedle, musím se upravit.

PRAED: Máme jít pryč?

VIVIE: Ne, já se hned vrátím. Bude to trvat jen chvíličku.

(*Praed jí otevře dveře, Vivie odejde do vedlejší místnosti*)

PRAED: To je překvapující odhalení. Musím říci, že jsem se v Croftsovi nesmírně zklamal.

FRANK: Já zas vůbec ne. Konečně aspoň známe jeho skutečný

profil. Ale jak já jsem dostal do čumáku, Praddy! Teď se s ní přece nemůžu oženit.

PRAED (*přísně*): Franku! (*Oba se na sebe podívají, Frank je klidný, Praed hluboce rozhořčen*) Jestli ji teď necháte, Gardnere, tak to bude velická špinavost, to vám zase povím.

FRANK: Praddy, hodný jako vždycky! Rytíř úplně fantastický! Ale jste na omylu, mně nejde o žádné morální zásady, tady jde o peníze. Peněz té baby se prostě nemůžu dotknout.

PRAED: A vy jste z těch peněz chtěl žít?

FRANK: A z čeho jiného? Žádné peníze nemám, a vydělat je absolutně nedovedu. Kdybych se teď oženil s Vivíkem, musila by mě živit; a přišel bych ji draž, než za co stojím.

PRAED: Ale přece tak bystrý, inteligentní mladík jako vy může vydělávat chytrou hlavou, že?

FRANK: Může, ale málo. (*Vyndá zase peníze*) Tohle všechno jsem vydělal včera — za půldruhé hodiny, jenomže to byl velice riskantní podnik. Ba ne, Praddy, i kdyby se sestry provdaly za milionáře a šéfík jim neodkázal ani vindru, budu mít jen čtyři sta liber ročně. A šéfík neumře dřív, dokud mu nebude sedmdesát, on nikdy neudělá nic originálního. Takže příštích dvacet let budu dostávat jen zkrácené diety. A z diet Vivík žít nebude, to já nedovolím. Dám se elegantně na ústup a nechám volné pole pro anglickou zlatou mládež. To už je rozhodnuto. Ji s tím trápit nebudu, až odsud odjedem, tak jí pošlu lístek a hotovo. Ona to pochopí.

PRAED (*mu stiskne ruku*): Jste charakter, Franku. Prosím tisíckrát za prominutí. Tak vy ji dnes vlastně vidíte naposled, že?

FRANK: Dnes naposled! Mějte rozum, člověče! Já sem budu chodit tak často, jak jen to půjde, a budu jí dělat bratříčka. Nejde mi do hlavy, proč vy romantici očekáváte od normálních transakcí tak absurdní následky. (*Klepe se na dveře*) Kdopak to asi je? Prosím vás, otevřel byste

dveře? Kdyby to byl klient, já bych nepůsobil tak seriózním dojmem jako vy.

PRAED: S radostí. (*Jde ke dveřím a otevře je*)

(*Frank se posadí na Vivíinu židli a chce něco psát*)

Ale Kitty! Pojď dál, pojď dál.

(*Vstoupí paní Warrenová, starostlivě se rozhlíží, hledá Vivie. Velice se snaží vypadat důstojně a mateřsky. Místo skvělého modelu na hlavě má střízlivý klobouk a přes pestrou blůzu má drahý černý hedvábný plášť bez rukávů. Je žalostně nervózní a na rozpacích — zřejmě se jí zmocnila panika*)

PANÍ WARRENOVÁ (*Frankovi*): Cože? Vy jste tady taky?

FRANK (*se obrátí od stolu, ale nevstává*): Taky. A jsem děsně rád, že vás vidím. Přicházíte jako závan jara.

PANÍ WARRENOVÁ: Nechte pořád těch hloupostí. (*Tiše*) Kde je Vivie?

(*Frank ukáže výrazně na dveře do vedlejší místnosti a neříká nic*)

(*Paní Warrenová se náhle posadí a dá se téměř do pláče*) Praddy, myslíš, že se mnou bude vůbec mluvit?

PRAED: Ale ovšem, Kitty; nedělej si starosti, proč by nemluvila?

PANÍ WARRENOVÁ: To ty nikdy nepochopíš, jsi na to moc slušný. Říkala něco vám, pane Franku?

FRANK (*skládá, co napsal*): Že s vámi musí mluvit, jestli ovšem (*velice důrazně*) na ni chcete čekat.

PANÍ WARRENOVÁ (*se vyděsí*): Proč bych na ni neměla čekat?

(*Frank se na ni zkoumavě podívá, potom dá popsaný lístek opatrně na lahevku s inkoustem, takže si ho Vivie musí všimnout, až si bude chtít namočit pero, načež vstane a věnuje se zcela paní Warrenové*)

FRANK: Milá paní Warrenová, dejme tomu, že byste byla vrabčáček — malinkatý, roztomilý vrabčáček — a hopkala byste si na ulici. A najednou byste viděla, že na vás jede parní válec. Taky byste na něj čekala?

PANÍ WARRENOVÁ: Dejte pokoj s nějakým vrabčákem. Proč utekla z Haslemere?

FRANK: Obávám se, že vám to řekne, jestli ovšem na ni budete čekat.

PANÍ WARRENOVÁ: Vy chcete, abych odešla?

FRANK: Ó nikoliv. Já vždycky toužím, abyste zůstala. Ale radím vám, abyste odešla.

PANÍ WARRENOVÁ: Cože! To už ji nemám nikdy vidět?

FRANK: Naprosto správně.

PANÍ WARRENOVÁ (*se opět rozpláče*): Praddy, nedovol mu, aby mě trápil. (*Rychle přestane plakat a utře si oči*) Ona by se zlo-
bila, kdyby mě viděla ubrečenou.

FRANK (*v jeho lehkovážně něže je slyšet skutečný soucit*): Paní Warrenová, vy víte, že Praddy je laskavost sama. Co myslíte, Praddy, má odejít, nebo zůstat?

PRAED (*paní Warrenové*): Já bych vám skutečně velice, velice nerad působil zbytečnou bolest, ale domnívám se, že by snad bylo lépe, kdybyste nečekala. Ona totiž —
(*Je slyšet Vivie u dveří*)

FRANK: Pst! Je pozdě. Už jde.

PANÍ WARRENOVÁ: Neříkejte, že jsem brečela.

(*Vstoupí Vivie. Když uvidí paní Warrenovou, vážně se zastaví*)
(*Paní Warrenová ji zdraví s hysterickou srdečností*) No tak, holka, konečně jsem tady.

VIVIE: To je dobře, že jsi přišla. Potřebuji s tebou mluvit. Mám dojem, že vy jste byl právě na odchodu, Franku.

FRANK: Správně. Nepojedete se mnou, paní Warrenová? Co byste takhle řekla výletu do Richmondu a potom večer do divadla? V Richmondu nehrozí žádné nebezpečí. Tam parní válce nejezdí.

VIVIE: Nesmysl, Franku. Matka zůstane tady.

PANÍ WARRENOVÁ (*vystrašena*): Já nevím, snad by bylo líp, abych šla. Rušíme tě v práci.

VIVIE (*tiše a rozhodně*): Pane Praede, buďte tak laskav a odveďte Franka. Máti, posad se.

(*Paní Warrenová bezmocně poslechne*)

PRAED: Pojdte, Franku. Sbohem, slečno Warrenová.

VIVIE (*mu podává ruku*): Sbohem. A šťastnou cestu.

PRAED: Děkuji pěkně.

FRANK (*paní Warrenové*): Sbohem, měla jste dát na mou radu. Byla úplně fantastická. (*Stiskne jí ruku. Potom lehkovážně*)
Ahoj, Vivíku.

VIVIE: Sbohem.

(*Frank vyjde vesele ven, ruku si s ní nepodal. Praed jde za ním. Vivie, klidná a nesmírně vážná, se posadí do Honoriiny židle a čeká, až matka promluví. Paní Warrenová, která má hrůzu z pauzy, neztrácí čas a začne*)

PANÍ WARRENOVÁ: No tak, Vivie, proč jsi tak najednou ujela a neřekla mi ani slovo? Jak jsi mohla něco takového udělat! A co jsi to provedla Georgeovi? Chudák, chtěla jsem, aby jel se mnou, ale on se z toho vykroutil. Bylo vidět, že se tě bojí. A představ si, ani nechtěl, abych jela já. Jako kdybych (*třese se*) z tebe taky měla mít strach.

(*Vivie ještě víc zvažní*)

Já mu samozřejmě řekla, že jsme si všechno vysvětlily a že je teď mezi námi všechno v nejlepší pořádku. (*Zhroutí se*) Vivie, co znamená tohle? (*Vytáhne list z obálky, jde ke stolu a podá ji jej*) To mi přišlo dneska ráno z banky.

VIVIE: To je má měsíční apanáž. Poslali mi ji před několika dny jako obvykle. Tak jsem ji prostě poukázala zpátky na tvůj účet a požádala jsem je, aby ti poslali žolíka. Napříště se budu živit sama.

PANÍ WARRENOVÁ (*se jí neodvažuje rozumět*): Bylo to málo? Proč jsi mi něco neřekla? (*S lišáckým zábleskem v očích*) Budu ti dávat dvakrát tolik. Už jsem to stejně chtěla udělat. Stačí jen říct. Kolik chceš?

VIVIE: Velice dobře víš, že tohle s tím nemá co dělat. Od této chvíle si půjdu svou vlastní cestou, ve svém povolání a mezi svými přáteli. A ty rovněž tak. (*Vstane*) Sbohem.

PANÍ WARRENOVÁ (*zbledne*): Sbohem?

VIVIE: Ano. Sbohem. No tak, nebudeme tady přece dělat zbytečnou scénu. Ty mi rozumíš naprosto přesně. Sir George Crofts mi tu vaši živnost vyličil celou.

PANÍ WARRENOVÁ (*zlostně*) To je ale — (*Spolkne slovo a zbledne, když si uvědomí, že už je málem vyslovila*) Hubu by mu měli zalepit. Ale já jsem ti všechno vysvětlila a ty jsi říkala, že ti to nevadí.

VIVIE: (*neochvějně*): Promiň laskavě, vadí mi to, a velice. Vy-

světlila jsi mi, jak vaše živnost vznikla. Ale tím se na celé věci nic nezměnilo.

(Paní Warrenová, na chvíli umlčena, se podívá se ztracenou nadějí na Vivie, která skrytě doufá, že už je po bitvě. Ale paní Warrenové se vrátí lišácký pohled, nahne se přes stůl, lživě a podlézavě, a říká pološeptem)

PANÍ WARRENOVÁ: Vivie, máš vůbec ponětí, jak jsem bohatá?

VIVIE: Peněz máš hodně, o tom nepochybuji.

PANÍ WARRENOVÁ: Ty ale nevíš, co to znamená, na to jsi ještě moc mladá. To znamená každý den jiné šaty, to znamená každý večer do divadla nebo na ples, to znamená vybírat si nejlepší mužské z celé Evropy; to znamená krásný dům a spoustu služebnictva, to znamená fajnově jíst a pít, to znamená, že máš, co se ti líbí, že máš, co chceš, na co si vzpomeneš. A co jsi tady? Otrok, dřeš a moříš se od rána do noci, a stačí ti to jen na holé živobytí a dvoje laciné šaty do roka. Rozmysli si to. *(Konejšivě)* Já vím, byla by to pro tebe rána. Dovedu si tvé pocity představit, a je dobře, že je máš, ale věř mi, nikdo ti to vyčítat nebude. Já vím, jaké holky jsou; až si celou věc pořádně promyslíš, určitě přijdeš k jinému názoru.

VIVIE: Tak takhle se to tedy dělá? Tuhle řeč už od tebe zřejmě slyšela spousta děvčat, že ji máš tak naučenou.

PANÍ WARRENOVÁ *(vášnivě)*: Copak chci, abys dělala něco špatného?

(Vivie se pohrdavě odvrátí)

(Paní Warrenová jde zoufale za ní) Vivie, poslouchej: ty tomu nerozumíš; tebe schválně vychovávali špatně, ty nemáš ani ponětí, jak svět ve skutečnosti vypadá!

VIVIE *(se zastaví)*: Mne že schválně vychovávali špatně? Co tím chceš říct?

PANÍ WARRENOVÁ: Tím chci říct, že zahazuješ všechny životní šance pro nic a za nic. Ty si myslíš, že lidi jsou takoví, jaké ze sebe dělají — že každý doopravdy uvažuje a jedná tak správně, jak tě učili ve škole a na univerzitě. Ale to není pravda. To je všechno jen přetvářka, aby se ti obyčejní, zbabělí ubožáci nebouřili. A tohle chceš

zjistit — jako každá ženská, na vlastní kůži? Až ti bude čtyřicet a nebudeš mít vůbec nic, ani tu naději? Anebo si dáš říct včas, teď hned, když ti to vykládá tvá matka, která tě miluje a přísahá ti, že je to pravda a nic než pravda? *(Naléhavě)* Vivie, všichni chytří, všichni, kteří to někam dotáhli, všichni lidé na vedoucích místech, ti všichni to vědí. Chovají se tak jako já, a přesně tak uvažují. Já je znám. Spousty jich znám. Mluvím s nimi, můžu ti je představit, můžu tě s nimi seznámit. Já přece nedělám nic špatného. To ty právě nemůžeš pochopit, protože máš o mně plnou hlavu primitivních názorů. Ti, co tě vychovávali, co oni vědí o životě, co vědí o lidech, jako jsem já? Viděli mě někdy? Mluvili někdy se mnou? Dali si o mně vyprávět? Pitomci to jsou! Kdybych jim neplatila, tak pro tebe nehnuli ani prstem. Copak jsem ti neřekla, že chci, aby si tě lidé vážili? Nevychovala jsem tě snad tak, aby si tě lidé vážili? A jak si tě mají vážit, když nebudeš mít mé peníze, můj vliv a Líziny přátele? Jestli se ke mně obrátíš zády, zlomíš nejen mně srdce, ale sobě vaz. Copak to nevidíš?

VIVIE: Poznávám v tom Croftsovu životní filozofii, máti. Tehdy u Gardnerů jsem už od něho všechno slyšela.

PANÍ WARRENOVÁ: Jestli si myslíš, že ti chci tu vyšeptanou ruinu vnutit, tak to tedy ne, Vivie. Čestné slovo, že ne.

VIVIE: Ať chceš nebo nechceš, je to jedno, stejně bys žádný úspěch neměla.

(Paní Warrenová je hluboce poraněna tím, že Vivie zřejmě na její láskyplné záměry nic nedá)

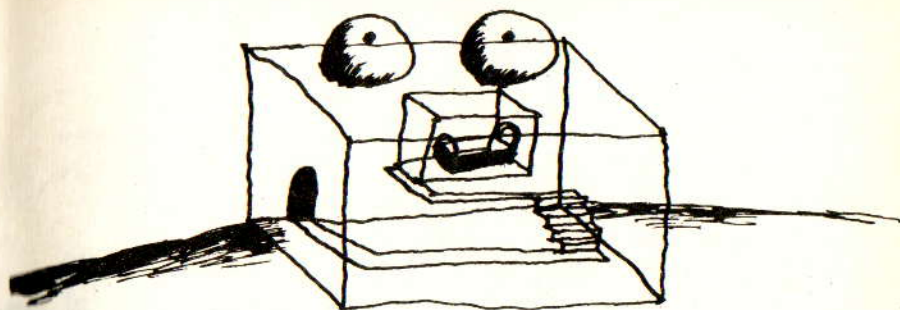
(Vivie tomu nerozumí, a nezáleží jí na tom a klidně pokračuje)

Ty nemáš, máti, ani ponětí, jaký jsem vlastně já člověk. Proti Croftsovi mám námitky jen jako proti každému jinému grobiánovi z jeho třídy. Abych pravdu řekla, spíš se mu obdivuji za to, že má tak pevnou vůli a užívá si originálně a vydělává spoustu peněz. Ne jako ti jiní darmošlapové, kteří chodí střílet na hon, z návštěvy na návštěvu a ke krejčímu jen proto, že tohle dělají všichni. A taky vím naprosto přesně, že kdybych se ocitla ve stejných poměrech jako teta Líza, zachovala bych se určitě stejně. Já nemám víc předsudků než ty, ani nejsem o nic větší puritán nežli ty, spíš menší. Rozhodně jsem míň sentimentální. Je mi úplně jasné, že všechna tahle módní morálka je jenom přetvářka. A že kdybych si tvoje peníze vzala a zbytek života věnovala jejich utrácení, jak je teď moderní, mohla bych být tak zbytečná a nemravná jako nejhorší žena na světě a nikdo by mi nic neřekl. Jenomže já nechci být zbytečná. Mě by to nebavilo, jezdit po Hyde Parku a dělat reklamu švadleně a výrobci kočárů, nebo otravovat se v opeře jenom proto, aby si lidé mohli prohlédnout mé diamanty.

PANÍ WARRENOVÁ *(zmatena)* Ale —

VIVIE: Moment, ještě jsem neskončila. Vylož mi, proč ještě v tom podnikání pokračuješ, ačkoliv už jsi na něm nezávislá. Sama jsi mi říkala, že toho tvá sestra nechala. Proč to neuděláš taky?

PANÍ WARRENOVÁ: Copak Líza, té to jde snadno, ta má ráda vybranou společnost a vypadá jako dáma. Ale dovedeš si představit mě v biskupském sídelním městě? Ta nuda! A kdybych ji snad i vydržela, za chvíli by si o mně povídali i vrabci na střeše. Já musím mít práci a vzrušení, jinak by se mě zmocnila melancholie a já bych se z toho zbláznila. A co jiného mám dělat? Tenhle život mi vy-

hovuje, pro nic jiného se nehodím než pro něj. Když to nebudu dělat, bude to dělat někdo jiný, a tak se vlastně žádná škoda nikomu neděje. A navíc to nese peníze, a peníze já vydělávám ráda. Ba ne, to nemá žádnou cenu, já se toho podniku prostě nemůžu vzdát — ani kdyby to chtěl jánevím kdo. Ale copak ty o něm musíš vědět? Já o něm nikdy mluvit nebudu, Crofts k tobě nepustím a vůbec tě budu obtěžovat málo. Sama vidíš, že pořád cestuju z místa na místo. A až zemřu, budeš mít ode mne pokoj.

VIVIE: Ne ne, jsem dcera své matky. Jsem jako ty, musím mít práci a musím vydělávat víc peněz, než utrácím. Ale každá máme jinou práci a jiný životní styl. Musíme se rozejít. Velký rozdíl v tom nebude; dřív jsme se za dvacet let viděly pár měsíců, a teď se neuvidíme vůbec. A to je vše.

PANÍ WARRENOVÁ *(přemáhá pláč)*: Vždycky jsem chtěvala být s tebou víc, čestné slovo, Vivie.

VIVIE: Nemá to cenu, máti, já si to nerozmyslím; pár laciných slz a domlouvání by ani tebou nehnulo.

PANÍ WARRENOVÁ *(divoce)*: Jak můžeš říct, že jsou matčiny slzy laciné?

VIVIE: Nestojí tě ani peňák, a ty chceš, abych ti výměnou za ně dala klid svého celého života? A i kdybych ti ho dala, co bys z mé společnosti měla? Máme my dvě vůbec něco společného, abychom byly spolu šťastné?

PANÍ WARRENOVÁ: *(začne mluvit opět lidově)*: Jsme přeci matka

krádež? Ve vlastním domě bych si tě vychovala, abys věděla.

VIVIE (*tiše*): V některém z mnoha domů, které vlastníš.

PANÍ WARRENOVÁ (*všešti*): Slyšíte ji? Slyšíte, jak plive po matčiných šedinách? Nic ti tak nepřēju, jako aby po tobě jednou tvoje dcera zrovna tak surově šlapala, jako ty šlapeš po mně. A ty se toho dožiješ, určitě se dožiješ. Koho matka prokleje, ten nikdy nemá štěstí.

VIVIE: Nehraj mi tady divadlo, máti. Zbytečně mě to zatvrzuje. Vždyť jsem zřejmě jediná mladá žena, kterou jsi měla ve své moci, a přesto jsi jí prospěla. Tak to teď všechno nekaz.

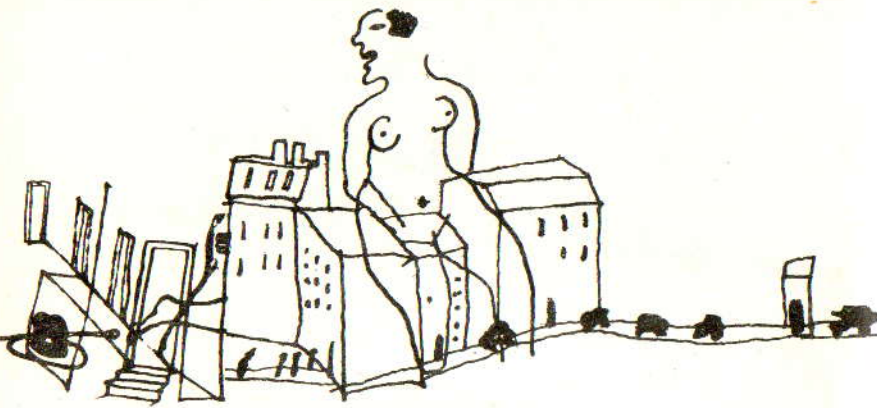
PANÍ WARRENOVÁ: To je pravda, Pán Bůh mi to odpustí, a ty jediná se obracíš proti mně. Tohle mi nikdo nikdy neudělal. Ta nespravedlnost, ta nespravedlnost! Vždycky jsem chtěla být hodná. Zkoušela jsem to s poctivou prací. Honili mě jako otroka, až jsem proklínala den, kdy jsem o poctivé práci poprvé slyšela. Máma jsem byla hodná. A že jsem udělala z dcery hodnou ženskou, vykazuje mě, jako bych byla prašivá. Ach, proč jenom nemůžu ten svůj život prožít znova! Já bych si ve škole toho prolhaného pastora vypůjčila. Ale ať se zdráva z toho místa nehnu; od téhle chvíle budu dělat jen samé špatnosti a nic než špatnosti. A budu se z nich mít dobře.

VIVIE: Ano, je mnohem lepší stanovit si směr a pak podle něho jít. Být na tvém místě, asi bych se chovala jako ty. Ale jednu věc bych určitě nedělala: jeden život žít a v jiný věřit. Ty jsi v podstatě konvenční žena. A proto ti teď dávám sbohem. Chovám se správně nebo ne?

PANÍ WARRENOVÁ (*zaraženě*): Zahazovat všechny mé peníze? Tomu ty říkáš chovat se správně?

VIVIE: Ale ne, řekni sama: není správné, že se tě zbavuju? To bych byla hlupák, kdybych to neudělala. Nemám pravdu?

PANÍ WARRENOVÁ (*neurle*): No máš, když se to vezme kolem a kolem, tak asi máš. Jenže kdyby se všichni lidé na světě chovali správně, pozdravpánbůh, to by to vypadalo.

a dcera, ne? A já chci svou dceru, no. Já mám na tebe právo. Kdo mi poslouží, až budu stará? Těch děvčat, co ke mně byly jako dcery, a plakaly, že musí ode mě pryč; já je všechny nechala odejít, protože jsem se těšila na tebe. Kvůli tobě jsem zůstala takhle osamělá. Nemáš právo se obracet ke mně zády a odmítat splnit svou dceřinou povinnost!

VIVIE (*je nepřijemně dotčena; protiví se jí periferie v matčině hlase*): Dceřinou povinnost! Já věděla, že na to dojde. Tak jednou provždy, máti! Ty chceš mít dceru a Franka manželku. Já nechci matku a nechci manžela. Franka jsem pustila k vodě a nebrala jsem ohled ani na něho, ani na sebe. A ty si myslíš, že ho budu brát na tebe?

PANÍ WARRENOVÁ (*zuřivě*): Já vím, jaká jsi — Kouska slitování nemáš; pro sebe ani pro jiného. Já tě znám. Aspoň něco mě zkušenost naučila, že dovedu poznat, kdy je ženská tvrdý sobec, i když mluví nobl, a kdyby Pánubohu paty ulízala! Jen si táhni po svých, já tě nechci. Ale něco ti řeknu, jakože je nebe nade mnou, víš co bych s tebou udělala, kdyby ses mi narodila ještě jednou?

VIVIE: Asi bys mě uškrtila.

PANÍ WARRENOVÁ: Ne. Vychovala bych si tě jako svou opravdickou dceru, a ne jako jseš teď, samá pýcha, samý předsek a univerzitní vzdělání, které jsi mi ukradla, ano, ukradla, to nemůžeš zapřít, co jiného to bylo než